

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Шифр роботи: «Військовий жаргон»

СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОГО ЖАРГОНУ В
УКРАЇНСЬКІЙ І ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ

2021–2022 н. р.

АНОТАЦІЯ

Ця науково-дослідницька робота присвячена вивченню сучасного стану розвитку військового жаргону як елемента військової терміносистеми в українській і французькій мовах. З 2014 року, коли частина території України стала зоною ведення активних бойових дій, українська військова галузь зазнала потужного розвитку: Збройні Сили України отримують сучасні види озброєння, з'являються нові військові професії, відбувається впровадження стандартів НАТО, у зв'язку з чим виникла потреба в оновленні лексичної системи мови задля увідповіднення її до мінливої дійсності. Переломним моментом в історії України стала дата 24 лютого 2022 року, коли відбулося повномасштабне вторгнення армії РФ на її територію, у зв'язку з чим у мові почали виникати нові слова. Показовим, зі свого боку, є приклад і французької мови, що має нагромаджену впродовж століть і регулярно оновлювану систему жаргону й аргю. **Мета роботи** – дослідити словотвірні та семантико-прагматичні особливості сучасного військового жаргону, наявного в українській і французькій мовах, із залученням методології соціолінгвістики. Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань**: уточнити термінологійний апарат, на основі якого надалі будуть запропоновані теоретичні положення роботи; висвітлити деякі віхи в історії дослідження військової термінології української та французької мов; описати головні структурно-семантичні особливості військового жаргону в українській і французькій мовах, схарактеризувати військові жаргонізми у функціональних стилях обох мов; організувати ґрунтовніше дослідження військового жаргону української та французької мов за допомогою методології соціолінгвістики. У процесі дослідження досягнуто поставленої мети та визначено перспективи подальшого вивчення військового жаргону в українській і французькій мовах.

Ключові слова: військова термінологія, жаргон, соціолект, стилістика, метафоризація, лексико-семантична система, інтержаргон.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. Загальна лінгвістична характеристика військового жаргону в українській і французькій мовах	7
1.1. До проблем розмежування термінів «жаргон» і «арго» та визначення поняття «військова термінологія»	7
1.1.1. Наукові погляди на специфіку термінів «жаргон» і «арго» крізь призму історії та мовознавчих традицій	7
1.1.2. Нарис історії дослідження військової термінології української та французької мов.....	10
1.2. Військовий жаргон із погляду словотвору, семантики та стилістики...	14
1.2.1. Головні способи творення українського військового жаргону у зв'язку з його семантичним і стилістичним аспектами.....	14
1.2.2. Основні способи творення французьких військових жаргонізмів і їхнє семантико-стилістичне навантаження	20
РОЗДІЛ II. Соціологічна складова системи знань про сучасний стан розвитку військового жаргону в українській і французькій мовах.....	23
2.1. Результати організованого анкетування як методу дослідження сучасного українського військового жаргону.....	23
2.2. Перспективи соціолінгвістичного аналізу українських і французьких військових жаргонізмів	27
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
ДОДАТКИ.....	35

ВСТУП

Ця науково-дослідницька робота присвячена вивченню сучасного стану розвитку військового жаргону як елемента військової терміносистеми в українській і французькій мовах. З 2014 року, коли частина території України стала зоною ведення активних бойових дій, українська військова галузь зазнала потужного розвитку: Збройні Сили України отримують сучасні види озброєння, з'являються нові військові професії, відбувається впровадження стандартів НАТО, у зв'язку з чим виникла потреба в оновленні лексичної системи мови задля увідповіднення її до мінливої дійсності. Переломним моментом в історії України стала дата 24 лютого 2022 року, коли відбулося повномасштабне вторгнення армії РФ на її територію, у зв'язку з чим в українській мові почали виникати нові слова.

Показовим, зі свого боку, є приклад і французької мови, що має нагромаджену впродовж століть і регулярно оновлювану систему жаргону й арго. Джерелами дослідження змін у мові є безпосереднє усне мовлення, зразки писемної комунікації (спогади, художня література), інші твори мистецької діяльності з вербальним компонентом (пісенна культура, кінематограф), джерела довідникового характеру тощо. До цього переліку не можна не зарахувати ЗМІ, серед них – періодичні видання, зокрема мережі Інтернет. Специфічні риси, відбиті в цьому лексичному пласті мови, можуть бути досліджуваними за допомогою таких методів соціолінгвістики, як анкетування, інтерв'ю та вивчення документальних джерел, що зумовлює звернення саме до цієї мовознавчої дисципліни.

Мета роботи – дослідити словотвірні та семантико-прагматичні особливості сучасного військового жаргону, наявного в українській і французькій мовах, із залученням методології соціолінгвістики. Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань**:

1. уточнити термінологійний апарат, на основі якого надалі будуть запропоновані теоретичні положення роботи;

2. висвітлити деякі віхи в історії дослідження військової термінології української та французької мов;
3. описати головні структурно-семантичні особливості військового жаргону в українській і французькій мовах, схарактеризувати військові жаргонізми у функціональних стилях обох мов;
4. організувати ґрунтовніше дослідження військового жаргону української та французької мов за допомогою методології соціолінгвістики.

Об'єкт дослідження – система військового жаргону української та французької мов.

Предмет дослідження – розвиток і мовні особливості військового жаргону в українській і французькій мовах на сучасному етапі в контексті внутрішньо- та позамовних чинників.

За **матеріал дослідження** правила зафіксовані в різних джерелах – художній літературі, періодичних виданнях, дописах соціальних мереж і форумів, кінематографічній продукції, зразках пісенної творчості – приклади використання військового жаргону й результати організованого соціолінгвістичного дослідження, які наведено в Додатках 4, 5. Фактичний матеріал для укладання словника військового жаргону зібрано також після безпосереднього опитування респондентів-учасників бойових дій, один із яких загинув смертю героя, захищаючи Україну під час повномасштабного вторгнення РФ на її територію.

Методи дослідження відповідають поставленій меті та завданням роботи. Серед загальнонаукових методів залучено теоретичні (аналіз, синтез, дедукція, індукція, вивчення наукової літератури, метод екстраполяції) й емпіричні (збирання матеріалу, рахування результатів опитування). Крім того, застосовано метод анкетування, а також описовий метод.

Вивченню військового жаргону в обох мовах присвячено розвідки різного тематичного спрямування; використання нестандартної соціально

маркованої лексики в українській мові останнім часом досліджували О.О. Тараненко (2002), С.А. Мартос (2005), Є.О. Редько (2015), О.А. Стишов (2016); уживання військового сленгу в мовленні курсантів вивчили О.Я. Андріянова (2019) [2], В.А. Василенко і Я.О. Черненко (2020) [5]; проблему перекладу військового сленгу проаналізували С.В. Карлюк і Є.Д. Левін (2020), В.В. Сокол і В.Ю. Карпенко (2021); питання вжитку військового жаргону в українській пресі порушили Т.С. Панченко (2017), Т.М. Левченко (2019) [11] й ін. Військові арготизми у французькій мові стали об'єктом вивчення і систематизації в працях таких дослідників, як М.-А. Paveau (1996), J.-M. Cassagne (2007), O. Roynette (2014), Ł. Szkopiński (2018) [45], P. Rézeau (2018), A. Kasprzak [35] й ін.

Наукова новизна роботи впливає з поставленої мети та полягає в тому, що в ній подано наукову інтерпретацію військового жаргону в системах української та французької мов на ґрунті порівняння та залучення можливостей соціолінгвістичної методології.

Апробація результатів дослідження. На тему цієї науково-дослідницької роботи були представлені доповіді на конференціях «II International Scientific and Theoretical Conference “ The Process and Dynamics of The Scientific Path”» (17 вересня 2021 р., Атени) і «Мова, культура і суспільство» (14 грудня 2021 р., Варшава–Львів–Вроцлав–Белград).

Структура дослідницької роботи – робота складається зі вступу, розділу I «Лінгвістична характеристика військового жаргону в українській і французькій мовах», розділу II «Соціологічна складова системи знань про сучасний стан розвитку військового жаргону в українській і французькій мовах», висновку, переліку із 45 джерел і додатків (Додаток 1. «Український словник військового жаргону»; Додаток 2. «Французький словник військового жаргону»; Додаток 3. «Опитувальник»; Додаток 4. «Результати анкети»; Додаток 5. «Діаграми результатів опитування» (загальні))».

Загальний обсяг роботи складають 70 сторінок, текстова частина – 27.

РОЗДІЛ І

ЗАГАЛЬНА ЛІНГВІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІЙСЬКОВОГО ЖАРГОНУ В УКРАЇНСЬКІЙ І ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ

1.1. До проблем розмежування термінів «жаргон» і «арго» та визначення поняття «військова термінологія»

Науковий опис і систематизація військового жаргону як особливої підсистеми в межах сучасних української та французької мов вимагають уточнення змісту понять «жаргон», «арго» та «військова термінологія». Визначення військового жаргону пов'язуємо з одночасним висвітленням ключових етапів історії дослідження цього сегмента лексичної системи мови.

1.1.1. Наукові погляди на специфіку термінів «жаргон» і «арго» крізь призму історії та мовознавчих традицій

Щоб запропонувати систему фактів про сучасний етап розвитку військового жаргону в українській і французькій мовах, необхідно уточнити зміст понять «жаргон» і «арго» з огляду на те, що досі в мовознавстві, особливо коли йдеться про окремі наукові традиції, можемо констатувати деяку невизначеність у їх розмежуванні. Як слушно зауважує Ю. Берлінський, «існує термінологічна плутанина щодо понять арго, жаргон, сленг, їхньої етимології» [3, с. 129].

Жаргон О.О. Селіванова у «Лінгвістичній енциклопедії» визначає жаргон як «різновид соціолекту, позбавлений елементів інтержаргону» [29, с. 169]. Різницю між термінами «жаргон» і «арго» науковець пояснює тим, що арго є «таємною, конспіративною формою існування мови замкнених соціально-професійних груп», тимчасом як жаргон «є надбанням відкритих соціально-професійних груп (студентів, учнів, військових, спортсменів і т. ін.) і не виконує функції утаємниченості, умовності, відмежування» [там само].

Що стосується до арго, то М.Ю. Руденко услід за визначеннями В.В. Хіміка (2000) і Л.О. Ставицької (2005) зауважує, що це «закрита лексична підсистема спеціальних номінацій, що обслуговують вузькі соціально-групові (найчастіше професійні) інтереси» [19, с. 59]. Подібного підходу до проблеми розрізнення термінів «жаргон» і «арго» тримаються О. Дюкро та Ц. Тодоров, які жаргон розуміють як «модифікації, що їх одна соціо-професійна спільнота вводить до національної мови (особливо до лексики та вимови)» й асоціюють арго із системою жаргону на рівні окремого виду останнього; жаргон у вигляді арго, відповідно, є ознакою соціального положення, зокрема позасуспільного [33, с. 81–82].

Дослідження специфіки жаргону й арго у франкомовній лінгвістичній традиції має певні історичні особливості. Ще на початку ХХ ст. швейцарський мовознавець Ш. Баллі в праці «*Traité de stylistique française*» описував арго як протилежність «писемній» мові, що, проте, має ще суттєвіше значення виразності й тому не може бути використаним на вищих рівнях мовностилістичної ієрархії [26, с. 227]. Жаргон, з іншого боку, автор розглядає як особливу форму вираження, «професійну мову (*terminologie*), що з'являється найчастіше в дуже замкненому середовищі, є закритою щодо зовнішнього світу чи сторонньою щодо суспільного життя» [там само, с. 242]. Особливість концепції Ш. Баллі полягає в тому, що явище арго як таке охоплює той пласт лексичної системи мови, який є цілком зрозумілим будь-якому носієві мови, тимчасом як жаргон, на думку науковця, є зрозумілим лише для представників окремого середовища, де він побутує [там само, с. 243]. Таке тлумачення обох термінів діаметрально протилежне щодо описаних вище.

З іншого боку, аналіз системи поглядів Ж. Марузо на тему соціолектів показав, що цей науковець продовжує традицію Ш. Баллі, потрактовуючи жаргон і арго як особливі говори, або ж ідіоми (*parlers spéciaux*) [39, с. 144], і характеризуючи як арготизми слова, що є розмовними та загалом зрозумілими для представників будь-якої соціальної верстви. Ж. Марузо, як і

Ш. Баллі, розглядає жаргон і арго в системі елементів розмовної мови та в опозиції до мови писемної [40, с. 113]. Поняття «арго» в цій системі так само охоплює лексику, якою послуговуються представники окремих соціальних груп.

Подальші наукові студії, однак, виказують тенденцію до зміни уявлень про терміни «жаргон» і «арго», що підтверджує згадана концепція О. Дюкро та Ц. Тодорова. Складність у розрізненні понять «жаргон» і «арго» визнає М. Сурдо в розвідці «Argot, jargon, jargot» (1991). Услід за Д. Франсуа вчений удається до функціонального підходу й зауважує, що жаргон характеризується передовсім функцією економії мовних зусиль, арго ж – функцією засекречення інформації [44]. Автор пропонує позначати поняттям «жарго» (jargot) лексичні одиниці, які немає змоги однозначно ідентифікувати як арго чи жаргон [там само].

У «Лінгвістичному словнику» Ж. Дюбуа й ін. (2002) знаходимо такі тлумачення термінів «арго» і «жаргон»: «Арго – соціальний діалект, обмежений лексикою паразитичного характеру [...], уживаний у конкретному соціальному прошарку, що прагне відокремитися від інших; цей соціальний діалект слугує для того, щоб бути зрозумілим лише для обізнаних осіб чи підкреслювати належність до певної групи» [32, с. 49]. «Жаргон спочатку був формою арго, якою послуговувалися в загалом маргінальних спільнотах, що прагнули бути незрозумілими з боку необізнаних осіб чи виокремитися із загалу [...]. [там само, с. 361]. Водночас Л.-Ж. Клаве зауважує, що «немає лінгвістичних підстав розглядати арго як відокремлену від мови форму, бо всі арготичні корпуси демонструють, що ці форми значною мірою відрізняються від стандартної мови в плані лексики й що ці лексичні відмінності полягають у продуктивних принципах, які суворо належать до мовних» [30, с. 78]. Ми підтримуємо цю думку та вважаємо, що арго підпорядковується системі національної мови, хоча функціональна його природа відрізняється від інших рівнів цієї системи.

Урешті-решт, Р.-Л. Карильйо, дослідивши історію розвитку уявлень про арго, пропонує таке його визначення: «арго – це відгалуження розмовної мови (*langue populaire*), яке особливим чином відрізняється від мови, званої загальною (*langue commune*), на рівні лексики та яке свідомо чи несвідомо зазнає змін» [27, с. 737].

Отже, у межах цієї роботи ми будемо триматися такого розуміння цих понять: жаргон – різновид соціального діалекту, яким користуються представники певної соціо-професійної групи для підтримки єдності й економії мовних зусиль; арго – особливий соціолект вузької соціо-професійної, часто відмежованої від суспільства групи, який використовують із метою особливого шифрування мовлення в такий спосіб, щоб його не розуміли сторонні особи; відповідно, специфічну розмовну лексику соціально маркованого характеру, пов'язану з військовою сферою, ми розглядаємо як військовий жаргон.

1.1.2. Нарис історії дослідження військової термінології української та французької мов

Для того щоб з'ясувати специфіку сучасного військового жаргону, що склався в українській і французькій мовах, потрібно звернути увагу на відношення, яке існує між самим військовим жаргоном і військовою термінологією в історичному його розвитку. Як зазначають П.П. Мельник і М.М. Юрковська, військові терміни – це «слова або словосполучення, що відповідають поняттям військової справи»; військово-побутову лексику, зі свого боку, науковці визначають як «перехідне явище між військовою термінологією та загальноживаною лексикою» [16, с. 139]. У цьому розумінні поняття військово-побутової лексики та військового жаргону, на нашу думку, тотожні. Зі свого боку, І.О. Литовченко визначає військову лексику як «сукупність моногалузевих і полігалузевих спеціальних простих й аналітичних найменувань, які позначають поняття та реалії військової сфери й утворюють відповідну фахову підсистему» [12, с. 26].

Утім, комплексне розуміння військового жаргону як складової частини військової термінології формувалося впродовж тривалого періоду. З часом конкретизувалися знання про військову лексику, що стосувалася до різних періодів становлення української держави. Як засвідчує монографія І.О. Литовченко, присвячена динамічним процесам у військовій лексиці, українську військову термінологію досліджували А.І. Генсьорський («Галицько-Волинський літопис (лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості)»; Київ, 1961), П.К. Ковалів («Лексичний фонд літературної мови Київського періоду XI–XIV ст.»; Нью-Йорк, 1964), М.Л. Худаш («Із спостереження над українськими козацькими особливими назвами-композиціями сер. XVII ст.»; Київ, 1966), В.Й. Горобець («Лексика історично-мемуарної прози першої половини XVIII ст.»; Київ, 1979), Б. Якимович («Тимчасові статuti Збройних Сил України і проблеми української військової термінології»; Київ, 1996) й ін. [12, с. 23–24]. У контексті огляду історії дослідження військово-побутової лексики увагу привертає праця О. Горбача «Арго українських вояків» (Мюнхен, 1963), де автор наводить опис арготизмів у мовленні українських військових Наддніпрянщини, з австрійської, польської, німецької армій, а також вояцтва дивізії «Галичина» (1-ої Української дивізії УНА) та УПА [7]. Назагал можна зазначити, що аналізована праця становить вагомий внесок до історії вивчення українського військового жаргону, а з уваги на залучений методологічний апарат й одержані теоретичні результати може бути схарактеризованою як така, що відповідає актуальним запитам доби в галузі жаргонології, досі надаючи цінні відомості про військово-побутову лексику у власне історико-лінгвістичному вимірі.

Надалі питання концептуальних засад української термінології, зокрема військової, було розроблене в праці «Українське термінознавство» (автори Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк, Львів, 1994). У посібнику надано опис історії дослідження термінології військового спрямування в українській мовознавчій традиції впродовж XIX–XX ст., а також наголошено

на актуальності проблеми аналізу структурних і номінативних особливостей військової термінології [18]. Одним із недавніх джерел, де зібрано терміни та визначення в галузі воєнного мистецтва, є «Словник військових термінів та скорочень (аббревіатур)», виданий від Воєнно-наукового управління Генерального штабу Збройних Сил України (2020) [21].

Разом зі спробами визначити військову терміносистему викликало зацікавлення питання про її класифікацію. На основі опрацювання систем групування військових термінів можна моделювати класифікацію військових жаргонізмів як репрезентантів номінативних одиниць військової сфери. Одну з таких класифікацій, що ґрунтується на тематичному принципі відповідно до видів і родів Збройних Сил України, пропонує Ю.О. Лукіячук, куди ввійшли: 1. терміни Сухопутних військ; 2. терміни Військово-Морських Сил; 3. терміни Повітряних Сил; 4. терміни Військ зв'язку; 5. терміни Інженерних військ [13, с. 66]. Щоправда, військову термінологію, як і військову лексику взагалі, можна розглядати й із суто лінгвістичного погляду; у такому разі цю лексику варто було б поділяти на базі структури, принципів номінації, стилістичної прагматики й ін. Видається очевидним, що класифікація військової лексики мала б залучати тематичні групи, які відбивали б усі аспекти функціонування Збройних Сил, зокрема найменування понять тактики, видів зброї та техніки, організації військової служби, назви предметів військового побуту тощо. Усе це, зрештою, доводить необхідність розмежування власне військової термінології від військового жаргону в системі лексики військового характеру.

Певні традиції у вивченні питання військової термінології склалися й у французькому мовознавстві. Ще А. Доза в роботі «*Argot de la guerre*» (1918) досліджував військове арго (жаргон), – який автор розглядає як особливий соціолект (*langage spécial*) військових, що має за основні джерела лексику казарми, паризьке арго й провінціалізми [31, с. 30–32], – і, отже, розглядав окремо від військової термінології.

Дотепер у франкомовних наукових дослідженнях знаходимо визначення військової термінології, що, загалом, не відрізняються від напрацьованих в українській лінгвістичній традиції. Наприклад, Ф. Манікарос у дисертації «*Prédicats et arguments dans la terminologie militaire française au XXIe siècle*» (2018) пропонує таку дефініцію «військової мови» (*langue militaire*): «Це мова організації військ певної країни; спеціалізована мова, якою послуговуються всі військові (і цивільні) працівники Міністерства оборони під час виконання своїх обов'язків, у штабі, у своїх підрозділах, у зовнішніх операціях, у бою тощо» [38, с. 52]; відповідно, військову термінологію творять ті терміни, що мають стосунок до військової справи [там само, с. 41].

Психолінгвістичний аспект у вивченні лексики військових знайшов відбиття в статті Ж.-М. Шадела «*Le vocabulaire militaire français en anglais...*» (2003), де автор зосереджує увагу на запозичених із французької мови військових термінів, присутніх у сучасній англійській. «Екзотичність» цих слів, на думку вченого, зумовлюють конотативну оцінку членування позамовної дійсності [29, с. 27].

На сучасному етапі опрацюванню й упорядкуванню лексичного матеріалу, пов'язаного з французьким військовим жаргоном, присвячені лексикографічні праці «*Le Grand dictionnaire de l'argot militaire*» (автор Ж.-М. Касань, 2007) [28] і «*L'armée de terre & son jargon. Le guide pour parler comme les pousse-cailloux d'hier et d'aujourd'hui*» (автори Д. Дюпон і С. Дюпон, 2021) [34]. Під загальною редакцією В.В. Балабіна укладено «Французько-український, українсько-французький словник основних термінів військово-повітряних сил країн НАТО» [17], де зібрано близько 3500 найуживаніших термінів військово-повітряних сил НАТО.

Отже, натепер можна констатувати, що вирішення питання про статус військової лексики перебуває в полі актуальних проблем сучасного мовознавства як в Україні, так і у Франції. Нагромаджені теоретичні відомості дали нам підстави зробити висновок, що до військових термінів

належать спеціальні номінативні одиниці, які відбивають зміст понять військової галузі та якими послуговуються здебільшого військові під час виконання своїх обов'язків; під військовою термінологією ми розуміємо сукупність усіх військових термінів, котрі мають чітко окреслене значення в межах терміносистеми. Військовий жаргон, як ми вже зауважували, становить специфічну соціально марковану лексику розмовного характеру, безпосередньо пов'язану з архісемою «військо» і, відповідно, військовою справою. Військові професіоналізми, на нашу думку, не мають сталого статусу та перебувають на межі військового жаргону та військових терміноодиниць.

1.2. Соціологічна складова системи знань про сучасний стан розвитку військового жаргону в українській і французькій мовах

Науковий підхід до вивчення військового жаргону на сучасному етапі розвитку української та французької мов потребує з'ясування структурно-семантичних і стилістичних особливостей одиниць, ідентифікованих як жаргонні. Це дасть змогу виявити конвергентні тенденції в жаргонотворенні, присутні в зіставлюваних мовах.

1.2.1. Головні способи творення українського військового жаргону у зв'язку з його семантичним і стилістичним аспектами

Під час укладання бази прикладів уживання військового жаргону в українській мові ми визначили три аспекти, за якими можливо вивчати способи творення нових одиниць чи семантичної модифікації закріплених у мові лексем, – фонетичний, словотвірно-дериваційний і семантично-дериваційний (або стилістичний). Кожен із цих напрямів репрезентує низка особливостей, які, з одного боку, визначають ці напрями, а з іншого, містять у собі елементи, що обумовлюють потенціальні збіги в інтерпретації тієї чи тієї лексеми, унаслідок чого ту саму одиницю можна розглядати з позицій відразу трьох аспектів.

На **фонетичному** рівні у творенні жаргонізмів можна простежити чітку тенденцію до скорочення, спрощення їхньої звукової будови. Наприклад, такі одиниці, як *арта* (від *артилерія*), *байрак* (від *байрактар*), *бат* (від *батальйон*) становлять відтинання певної кількості складів від першооснови, тобто є утвореними внаслідок явища апокопи. Говорячи про фонетичний напрям творення жаргонізмів, маємо, крім того, згадати явище інтерференції, через вплив якого в окремих випадках фіксуємо такі форми, як *бронік*, *прильот*, *разведоси* тощо; утім, наслідок цього впливу варто кваліфікувати як okazіональний, бо поряд зі згаданими варіантами віднаходимо паралельні *броник*, *приліт*, *розвідоси*, адаптовані до питомих рис морфемікону української мови. Загалом прикладів чистого впливу фонетичних чинників на творення нових жаргонних одиниць зібрано небагато, що можна пояснити не так меншою роллю цих чинників у ширшому процесі словотворення, як чіткою тенденцією до їх поєднання з елементами інших аспектів.

Словотвірно-дериваційний напрям представлений далеко ширше в зібраній базі військових жаргонізмів. Тут варто перш за все зосередити увагу на таких його способах, як афіксація, абревіація, універбізація, апелятивація, запозичення та первинна словотворчість (поява нових твірних слів).

Одним із найбільш частотних способів творення військових жаргонізмів виявився афіксальний, що полягає в додаванні до кореневої морфеми префіксів, суфіксів, флексій. До таких жаргонізмів належать: *британка*, *висотка*, *відчорнобаїти*, *контрик*, *медичка*, *спальник*, *стрибунець*, *танчик*, тощо. Значний рівень частотности одиниць, утворених способом афіксації, можна пояснити тим, що наявна в українській мові кількість лексико-граматичних морфем забезпечує варіативність у сполучуванні їх із первинними основами. Звідси не випадково, що, приміром, слово *байрактар* у плані деривації може рухатися як у бік скорочення (*байрак*), так і в бік структурного розширення за допомогою афіксів (*зabayрактарити*).

Іншим поширеним способом, що за його допомогою виникають нові військові жаргонізми, є абревіація. Цей тип словотворення може

реалізуватися через скорочення до початкових звуків твірних слів (*ВОП, ВОГ, ДАП*), через поєднання початкових літер твірних слів (*БП, СЗЧ, еснеге*) і за допомогою усічення основ твірних слів (*дисбат, комбриг, мехбригада, морпіх, розвідбат*). Цікавими є приклади фонетичного запису аббревіатур, яким послуговуються автори в текстах художніх творів: *бетер, еснеге, ефка*. Оригінальним способом творення військових жаргонізмів є і застосування до аббревіатур суфіксів і закінчень: *АТОшник, ГРАДи, ЗУшка, МОНка, ОЗМ-ки*.

Поширеним шляхом творення військових жаргонізмів є універбізація, що передбачає скорочення дво- і багатоконпонетних словосполучень до одного слова шляхом пропущення одного з компонентів твірною сполучення слів, наприклад: *безпілотник* (від *безпілотний літальний апарат*), *гуманітарка* (від *гуманітарна допомога*), *мирняк* (від *мирне населення*), *нічник* (від *прилад нічного бачення*), *підствол* (від *підствольний гранатомет*), *стрілкотня* (від *стрілецька зброя*) і т. ін.

У зібраній базі військових жаргонних лексичних одиниць містяться й такі слова, що внаслідок процесу апелятивації втратили в конкретному контексті власне значення й набули загального: *байрактар* (від прізвища засновника компанії, що виробляє ці безпілотні літальні апарати), *макаров* (від прізвища розробника пістолета), *Наташка* (оказіональна назва вантажної машини).

Низка зафіксованих жаргонізмів становлять приклади запозичень з інших мов. Частина таких слів потрапила до вжитку в українській мові ще за радянського періоду: *калаш, мотолига, неуставняк*. Утім, поступово ці слова або втрачають ознаки впливу інтерференції, пристосовуючись до законів української мови, або й зовсім витісняються у зв'язку з поширенням української мови в усіх сферах суспільного життя, зокрема у військовій справі. Так варіанти *чіпок, заліт* і *СЗЧ* (яке поступово заміщує іншомовне з походження слово *самоволка*). Натомість фіксуємо поступове потрапляння до українського військового жаргону слів з англійської мови, серед яких –

джавелін (від англ. *Javelin*), *мультитул* (від англ. *multitool*), *лут* (від англ. *loot*) і похідне від нього *налутати*.

Найоригінальнішим щодо появи в мові нових жаргонізмів видається шлях первинної словотворчості. Сутність його полягає у створенні первинних лексем, які часто є малозрозумілими для широкого загалу мовлян і в цьому сенсі є близькими до арго. Ось деякі їхні приклади: *балдир* (військовий магазин), *забаранити* (убити), *зашаритися* (зникнути, піти в невідомому напрямку), *накрити* (обстріляти; походить від словосполучення *накрити вогнем*), *шмальнути* (вистрілити) й ін.

Нарешті, широким діапазоном засобів і фігур репрезентований **семантично-дериваційний** аспект вивчення жаргонних одиниць військового характеру, щодо якого ми ще послуговуємося паралельною назвою **стилістичного**. Одним із найчисленніших прикладів творення військового жаргону за цим напрямом є процес семантичної деривації, тобто модифікації значеннєвої структури слів шляхом уведення їх до нових контекстів. У такому випадку формантом дериватів є власне зміна семантики. До слів, що утворилися внаслідок дії цього способу словотворення, належать, зокрема, такі: *буханка* (автівка УАЗ), *валити* (стріляти), *кабанчик* (артилерійський снаряд), *кішка* (металевий гак для протимінної роботи), *коробка* (бронетранспортер), *крокодил* (екскаватор для риття окопів), *муха* (ручний протитанковий гранатомет), *нічник* (прилад нічного бачення), *підкова* (неповне оточення), *стрибунець* (заряд для підствольного гранатомета), *таблетка* (назагал медична машина), *труба* (гранатомет) тощо.

Показовим прикладом впливу стилістичного фактору на творення нових експресивних жаргонізмів є використання метафори. Серед зібраних одиниць трапляються метафори артефактного (*буханка*, *коробка*, *підкова*, *таблетка*, *труба*) і природоморфного (*джміль*, *їжак*, *кабанчик*, *крокодил*, *муха*, *ураган*) типів. Нам вдалося зафіксувати використання й метафор соціоморфного типу, щоправда, ці слова є не жаргонізмами, а первинно військовими термінами чи поняттями з мілітарним компонентом, що

внаслідок процесу метафоризації зазнали зміщення значення, завдяки чому потрапили до статей невійськового характеру (часто в спортивній, медичній, соціальній галузях), як-от *атакувати, воювати, штурмувати*.

Мовленню військових, як показує досліджений фактичний матеріал, притаманні стислість висловлення й економія мовних зусиль; таку стилістичну його особливість обумовлює також спосіб компресії: *броник (бронік), броня, контрач, медичка, мобік, оптика*, тощо. Описаний раніше шлях апелятивації лексем із погляду стилістики може бути ідентифікований і як випадок уведення до текстів антономазії: *байрактар, макаров, Наташка*.

Для подальшого соціолінгвістичного дослідження сучасного військового жаргону в українській і французькій мовах необхідно конкретизувати знання про семантично-дериваційні принципи творення військових жаргонізмів на базі аналізу їхнього функціонування у межах різних стилів мови. Ідентифікація контрастивних аспектів у дослідженні стилетвірних ознак української та французької мов ускладнюється тим, що в кожній із них традиційно закріпилася стратифікація стилів, яка має певні особливості. Р.-Л. Карильйо згадує в одній зі своїх розвідок поділ (що його запропонували J. P. Vinay, J. Darbelnet, A. Malblanc) структури французької мови відповідно до естетичного та функціонального наміру на такі рівні, як поетичний, літературний, писемний, розмовний, вульгарний (*populaire*) й арготичний [27, с. 2]; розмовно-побутовому стилю української мови можуть відповідати три останні з французької. На нашу думку, було б доречно розглядати українську жаргонну лексику в межах власне розмовного стилю.

Військова жаргонна лексика перш за все притаманна розмовно-побутовому стилю мовлення та мови. Як це впливає з уже наведеного визначення жаргону, однією з важливих його рис є прагнення до мінімізації мовних зусиль, а отже, до скорочення обсягу висловлення й окремих слів. У такому разі можна говорити як про загальні тенденції в жаргонотворенні, так і про індивідуальні вподобання комунікантів у доборі мовних засобів, тому військовий жаргон визначається високим рівнем мінливості й варіативності

(деякі слова з'являються, витісняючи інші; те саме слово може мати фонетичні варіанти). Варто також зазначити, що навіть потрапляючи до інших стилів, військова жаргонна лексика зберігає свій розмовний відтінок. Це дає змогу, приміром, авторові певного тексту передати атмосферу живого мовлення й точно відтворити автентичність повідомлюваної інформації. Цей прийом однаково надається і до художнього, і до публіцистичного стилів.

Для дослідження особливостей вживання військових жаргонізмів як компонент системи репрезентації художнього стилю ми проаналізували тексти декількох книг, присвячених війні в Україні, що вийшли в період 2017–2021 рр. [1; 4; 8; 9; 10; 14; 22; 23]. Перше, на що варто було б звернути увагу в процесі огляду зібраної бази слів, – це те, які жаргонізми трапляються найчастіше. Виявилось, що в текстах художніх творів найчастотнішими є лексеми, що тісно пов'язані з воєнними діями (озброєння, екіпірування, назва противника), поміж них – *арта*, *берці*, *броник*, *гради*, *ствол*, *стрілкотня*, *сепар*. Можна сказати, що ці слова складають образну мовну картину російсько-української війни від 2014 року. Така властивість жаргону, як варіативність, також відбита у загальній вибірці військового жаргону; так, у різних авторів фіксуємо наявність варіантів найменування того самого поняття: *берці* – *берци*, *розвідоси* – *разведоси*, *спецура* – *спецура*, *стрілкотня* – *стрелкотня*, *тушонка* – *тушняк* – *тушло*. Прикметно, що один автор може використовувати відразу декілька форм в єдиному творі, залежно від того, у мовленні якого персонажа вони трапляються. Варто зауважити, що жаргонізми наявні найчастіше в репліках героїв твору, меншою мірою в коментарях автора, що можна пояснити розмовним характером аналізованих лексичних одиниць. Тож головна мета таких слів у художньому творі – стилістичне забарвлення тексту, «занурення» читача до атмосфери, на тлі якої розгортаються описані події, правдиве зображення воєнних подій (див., зокрема, [6]). Докладно ознайомитися із зібраними прикладами вживання військових жаргонізмів можна в Додатку 1.

Подібну ситуацію спостерігаємо, коли аналізуємо тексти, що відбивають мовлення в його публіцистичному стилі. Потрібно зауважити, що цей стиль є різножанровий; об'єктом нашого вивчення були тексти періодики. Хоча головною ознакою мовлення ЗМІ є інформативність, публіцистика допускає вкраплення елементів розмовного стилю для передавання ефекту невимушеної розмови та може бути джерелом поповнення жаргонної лексики [24], що мало б привернути увагу читачів, активізувати їхню зацікавленість. Теоретичні висновки про особливості військового жаргону в мовленні розмовно-побутового стилю можна поширити й на лексичні одиниці, які ми знайшли в процесі вивчення текстів неформальних дописів мережі Twitter (див. Додаток 1).

Тож можемо констатувати, що специфіка використання військових жаргонізмів у мовленні розмовного стилю назагал спільна як для усної, так і писемної форми висловлення: в усіх аналізованих текстах, що містять жаргонні лексичні одиниці, виявлено власне розмовну стихію, яка наближає спосіб, у котрий інформацію записано, до усної комунікації.

1.2.2. Основні способи творення французьких військових жаргонізмів і їхнє семантико-стилістичне навантаження

За аналогією до способів творення українських військових жаргонізмів також визначаємо три основні аспекти творення французьких військових жаргонізмів, що можуть взаємонакладатися.

До **фонетичного** аспекту, знову-таки, зараховуємо такі явища, як афереза, апокопа, метатеза та фонетичне пристосування. Методом афези утворено лексему *ciral*. Крім афези у цьому випадку також застосовано еліпс, позаяк повна назва посади звучить як *maître principal* – це посада в національному морському флоті Франції. Афереза як засіб мовної економії також виявляється в жаргонізмі *pitaine* (від *capitaine*). Через апокопу утворено ряд жаргонізмів: *bigor* (від *bigorneau*), *hélico* (від *hélicoptère*), *indic* (від *indicateur*), *métro* (від *métropolitaine*), *opé* (від *opération*) тощо; водночас в

окремих випадках апокопа поєднується з еліпсом. Так, *métro* – підрозділи, які не належать до військ морських піхотинців, тому що перебувають на землі метрополії (*terre métropolitaine*). Урешті, значна частина жаргонізмів є запозиченнями – найчастіше з арабської (*chouff, djebel*), турецької (*pacha*) і з англійської (*combat proven (combat ready), drill rangers*); ці терміни пристосовують до артикуляційних особливостей французької мови.

Зі свого боку, **словотвірно-дериваційний** аспект репрезентований цілою низкою способів творення жаргонізмів. Передусім це так звана «*suffixation parasitaire*», за якої вихідна лексема отримує суфікс, що не може суттєво впливати на її денотативне значення, водночас змінює її форму та надає «приємної довготи» [36, с. 108]. За допомогою такої паразитарної суфіксації утворено жаргонізми *briscar* (правильніше все-таки *briscard*) і *rangeots*, де *-ard* – пейоративний суфікс, а *-ot* – демінутивний.

Способом універбізації утворені лексеми *bichef* (від *brigadier-chef*, у цьому разі ще має місце й дієреза, тому що первинним словом було *brichef*), *retex* (*retour d'expérience*), *stratévac* (*évacuation stratégique*). Згадані жаргонізми можна також кваліфікувати як приклади скорочення поряд із *moblo* (від *gendarme mobile*), *mage* (від *major*) тощо.

Абревіація – поширений спосіб творення військової термінології, що сприяє мовній економії за умов браку часу. Так само абревіатури притаманні військовому жаргону, при цьому вони не лише є скороченнями номінальних конструкцій, але й слугують для передавання широко вживаних неповних речень: *HIA* – *hôpital d'instruction des armées*, *RAS* – *rien à signaler*. Редуплікація як засіб словотвору має певний демінутивний ефект, як, приміром, у слові *gueguerre*; надає пейоративного, зневажливого значення (*gugus, neu-neu*); є тісно пов'язаною з ономапоєю (*radada*). У кожному разі жаргонізми, утворені через редуплікацію, є експресивними та помітними.

Семантично-дериваційний, або стилістичний, – найбагатший серед засобів формування жаргонізмів. Через семантичну деривацію були переосмислені лексеми *bourricot* (віслик → *рядовий*), *pacha* (*наша* →

командир судна), *Romain* (римлянин → легіонер), *sorcier* (маг → медбрат), *zinguer* (цинкувати → підвищувати ранг на період виконання місії). Фактично відмінність між первинним і переносним значенням настільки велика, що семантичні деривати втрачають зв'язок із лексемою-джерелом і починають функціювати як омоніми до нього, а не як окремі значення полісемічного слова.

Опрацьовуючи форум французьких військових www.aumilitaire.com, ми неодноразово наштовхувалися на семантичний неологізм *padawan*. Існує імовірність, що це оказіональне вживання, проте воно притаманне ряду користувачів форуму. Найменування, запозичене із «Зоряних воєн», де первинно позначало учня джедая, переносно вживається на позначення учня, новачка, когось недосвідченого.

Метафора залишається провідним типом творення жаргонізмів. Серед жаргонізмів-номінацій знаходимо низку анімалістичних: *bourricot*, *marsouin*, *bigor* (від *bigorneau*) *chat noir*, *crabe*, *souple sur les pattes arrières*; колірних: *bleusaille*, *les bleus*, *les verts*; антропоморфних метафор: *moustache*, *moustachu*. Крім того, декількох метафористичних виразів, які складно занести до певної типології, уживають на позначення певних дій чи явищ: *bouchon gras* (жирна пробка → механік), *essuyer des tirs* (витирати постріли → зазнати обстрілів), *pousse-cailloux* (штовхач каменів → піхотинець). Окремим жаргонізмам властива ампліфікація – розширення значення, що, зокрема, стосується до лексеми *biffin*, яка у військах наземних операцій позначає піхотинця, а із загальнішого погляду – бійця військ наземних операцій (не лише піхоти).

Назагал французький військовий жаргон наповнений гумором, який виявляється у використанні нетривіальних синекдох (*lounge capote*), каламбурів (*cyrard*, пор. *cirard*) й іронічних висловів (*caporal des douches*). Огляд питання про стильові особливості військового жаргону дав змогу пролити світло на зв'язок між позамовними чинниками та внутрішнім функціонуванням системи соціолектів.

РОЗДІЛ II

СОЦІОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗНАНЬ ПРО СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОГО ЖАРГОНУ В УКРАЇНСЬКІЙ І ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ

2.1. Результати організованого анкетування як методу дослідження сучасного українського військового жаргону

Соціолінгвістика як прикладна мовознавча дисципліна в накопиченні теоретичних положень спирається на фактичний матеріал й інформацію, зібрану за допомогою спеціальних методів. Одним із методів, що історично набув поширення в соціолінгвістиці, є анкетування. З розвитком комп'ютерних технологій і програмного забезпечення віртуальні опитувальники стали доступною формою емпіричних досліджень у соціальній психології [41, с. 50] і соціолінгвістиці. За допомогою методу анкетування можливо успішно проводити опитування, що пов'язані, наприклад, з проблемами двомовності й мовної політики [25, с. 104; 30, с. 119]. Матеріал, одержаний після організації опитування, опрацьовують за допомогою методів соціолінгвістичного аналізу, зокрема кореляційного, що дає змогу визначити функціональну залежність мовних явищ від соціальних параметрів [15, с. 38]. Результати опитування розташовують у спеціальних таблицях, що вможлиблює порівняння, приміром, лінгвістичної інформації в розподілі за віком, статтю, соціальним положенням і рівнем освіти респондентів [42, с. 63; 43, с. 45].

Щоб якомога точніше описати український військовий жаргон на сучасному етапі його розвитку, ми вирішили провести онлайн-опитування серед носіїв української мови, пов'язаних зі службою у Збройних Силах України. Для цього ми використали платформу Google Форми, де оприлюднили анкету із шістьма запитаннями (див. Додаток 3). Відповіді на опитувальник нам надходили впродовж січня – березня 2022 року (див. Додатки 4, 5). У зв'язку з повномасштабним вторгненням армії РФ на

територію України ми були змушені припинити процес анкетування. Кількість респондентів, які взяли участь в опитуванні – 30 осіб.

Передбачалося, що кожне із запитань опитувальника мало надати відомості щодо конкретного аспекту системи знань про військовий жаргон. Так, відповіді на запитання № 1 дають змогу з'ясувати, як часто респонденти використовують військовий жаргон у своєму мовленні. Ми запропонували запитання № 2, щоб уточнити, чи використовують респонденти військовий жаргон у мирному житті. Запитання № 3 з його варіантами допомагає з'ясувати вподобання опитуваних осіб щодо конкретного варіанта жаргонізму. У запитанні № 4 ми попросили респондентів навести власні приклади військового жаргону з поясненням. Запитання № 5 і № 6 є уточнювальними щодо статі та регіону проживання респондентів.

Згідно з відповідями на перше запитання, у своєму мовленні дуже часто вживають військових жаргонізмів 13,3 % (4) респондентів, часто – 40,0 % (12), іноді – 26,7 % (8), рідко – 10,0 % (3), дуже рідко – 3,3 % (1), ніколи – 6,7 % (2) опитаних осіб.

Відповіді на друге запитання демонструють, що в мирному житті військовими жаргонізмами користуються 73,3 % (22) респондентів, не користуються – 20,0 % (6). Дві особи надали свій варіант.

З отриманих відповідей на запитання № 3а видно, що варіант жаргонізму *броник* уподобали 13,3 % (4) респондентів, варіант *бронік* – 83,3 % (25). Одна особа надала свій варіант (*броня*). Наведемо аналіз результатів за категоріями: I. розподіл за статтю: варіант *броник* вибрали 19,0 % (4) опитаних чоловіків і 0,0 % (0) жінок, варіант *бронік* – 76,2 % (16) чоловіків і 100,0 % (9) жінок; II. розподіл за регіоном проживання: варіант *броник* вибрали 11,8 % (2) респондентів зі Сходу, 25,0 % (1) респондентів із Заходу, 0,0 % (0) респондентів із Півночі, 50,0 % (1) респондентів із Півдня, 0,0 % (0) респондентів із Центру України; варіант *бронік* – 88,2 % (15) респондентів зі Сходу, 75,5 % (3) респондентів із Заходу, 80,0 % (4)

респондентів із Півночі, 50,0 % (1) респондентів із Півдня, 100,0 % (2) респондентів із Центру України.

Одержані відповіді на запитання № 3б показали, що варіант жаргонізму *розвідоси* уподобали 53,3 % (16) респондентів, варіант *разведоси* – 36,7 % (11). Три особи надали свої варіанти (*пластуни*, *розвідка*). Аналіз за категоріями: I. розподіл за статтю: варіант *розвідоси* вибрали 76,2 % (6) опитаних чоловіків і 100,0 % (5) жінок, варіант *разведоси* – 19,0 % (13) чоловіків і 0,0 % (3) жінок; II. розподіл за регіоном проживання: варіант *розвідоси* вибрали 47,1 % (8) респондентів зі Сходу, 100,0 % (4) респондентів із Заходу, 40,0 % (2) респондентів із Півночі, 50,0 % (1) респондентів із Півдня, 50,0 % (1) респондентів із Центру України; варіант *разведоси* – 41,2 % (7) респондентів зі Сходу, 0,0 % (0) респондентів із Заходу, 40,0 % (2) респондентів із Півночі, 50,0 % (1) респондентів із Півдня, 50,0 % (1) респондентів із Центру України.

Відповіді на запитання № 3в демонструють, що варіант жаргонізму *берці* уподобали 50,0 % (15) респондентів, варіант *берци* – 43,3 % (13). Дві особи надали свої варіанти. Аналіз за категоріями: I. розподіл за статтю: варіант *берці* вибрали 57,1 % (12) опитаних чоловіків і 33,3 % (3) жінок, варіант *берци* – 33,3 % (7) чоловіків і 66,7 % (6) жінок; II. розподіл за регіоном проживання: варіант *берці* вибрали 47,1 % (8) респондентів зі Сходу, 100,0 % (4) респондентів із Заходу, 40,0 % (2) респондентів із Півночі, 50,0 % (1) респондентів із Півдня, 0,0 % (0) респондентів із Центру України; варіант *берци* – 41,2 % (7) респондентів зі Сходу, 0,0 % (0) респондентів із Заходу, 60,0 % (3) респондентів із Півночі, 50,0 % (1) респондентів із Півдня, 100,0 % (2) респондентів із Центру України.

Варті уваги відповіді, що їх надавали респонденти на запитання № 4. Зокрема, вони запропонували такі слова, як *баночка* (табуретка), *грєнка* (граната), *голка* (патрон 5,45×39 мм), *дашка* (кулемет ДШК), *зелені* (прикордонники), *зеленка* (кордон України, де є рослинність; посадка дерев біля дороги), *корч* (зламана стара військова техніка), *кошмарити*

(обстрілювати), *ман'як* (снайперська гвинтівка заводу «Маяк»), *мінус* (випущений снаряд з нашої сторони), *муха на 12* (дрон на півдні), *одноокий* (снайпер), *орки* (оперативний резерв на воєнних зборах), *паркетник* (тиловий генерал), *плетка* (автомат), *плюс* (у разі згоди; зрозумів; приліт снаряду по нам), *подкрадухи* (берці), *пекач* (кулемет ПКМ), *прапор* (прапорщик ЗСУ), *сфотографувати* (підстрелити), *таблетка* (машина швидкої допомоги), *технарі* (спеціалісти з ремонту техніки), *чиста фугасная* (мінометна міна калібру 120 мм), *чорнобаїти* (постійно виконувати ту саму роботу, не маючи успішного результату), *шайтан-машина* (прилад для підриву фугасів), *шурупи* (військовослужбовці ЗСУ).

На підставі опрацьованих результатів організованого анкетування можна зробити декілька важливих висновків: 1) близько половини респондентів активно використовують у своєму мовленні військові жаргонізми; 2) більшість опитаних осіб вживають військових жаргонізмів у мирному житті; 3) у виборі респондентів зафіксовано перевагу українських варіантів жаргонних слів над такими, що зазнали впливу інтерференції, за винятком слова *броник* (*бронік*); 4) існує певна відмінність у виборі форми жаргонізмів серед чоловіків і жінок: зафіксовано, що більшість чоловіків у запитанні № 3б вибрали варіант *разведоси*, тоді як усі жінки позначили форму *розвідоси*; у запитанні № 3в більшість чоловіків віддали перевагу варіанту *берці*, тимчасом як більшість жінок – формі *берци*. Варіант *бронік*, з іншого боку, уподобали більшість і чоловіків, і жінок; 5) усі особи із Заходу України, що взяли участь в опитуванні, віддають перевагу питомим для морфемікону української мови варіантам військових жаргонізмів, водночас і більшість респондентів зі Сходу вибрали саме такі варіанти (виняток становить слово *броник* (*бронік*)). Проте кількість респондентів, які взяли участь в опитуванні, через об'єктивні причини виявилася недостатньою для того, щоб робити висновки про інші регіони України, а тому викладені вище положення в перспективі потребують уточнень із залученням сучасних методів соціолінгвістики. Можна припустити, що варіант *бронік* виявився

частотним через гіпотетичну легкість вимови палатального звука /ɲ/ перед глухим велярним /k/, ніж ясенного /n/ у тій самій позиції (тобто тут може спрацьовувати принцип економії артикуляторних зусиль). Узагалі маємо констатувати, що процес поширення української мови в різних сферах суспільного життя позитивно впливає на витіснення з мовлення носіїв невластивих літературній нормі дериватів, що стосується й до жаргону.

2.2. Перспективи соціолінгвістичного аналізу українських і французьких військових жаргонізмів

Як можна помітити, це дослідження потребує врахування цілої низки обставин. По-перше, військовий жаргон – поняття занадто широке, адже армія складається з військ різних родів, кожен із яких оперує своєю термінологією та має, відповідно, свій жаргон; ми ж зосереджували увагу переважно на жаргоні сухопутних військ. По-друге, багато лексичних одиниць, аналізованих у цьому дослідженні, устигли перейти з жаргону до інтержаргону, а подекуди й до загальноживаної лексики, тому дещо проблемно вважати їх за жаргон у повному сенсі цього слова. Саме тому в подальших розвідках варто зосередитися на жаргоні конкретного роду військ або ж – за бажання дати ширшу, але менш деталізовану картину – навпаки, розширювати сферу дослідження, додаючи жаргонізми з лексикону Повітряних і Військово-Морських Сил, Десантно-штурмових військ і Сил спеціальних операцій. Більш перспективним щодо отримання точних даних, на наш погляд, має бути метод інтерв'ю, а в ідеалі – спостереження. Потенціал методу анкетування залишається значним, а зважаючи на розвиток російсько-української війни, число потенційних респондентів має зростати. Виявлення контрактивних характеристик під час зіставного вивчення жаргону в системах різних мов надалі потребує організації аналогічного опитування серед носіїв французької мови.

Аспект міжмовного порівняння також потребує вдосконалення на кількох рівнях. Працюючи з українським і французьким військовим

жаргоном, маємо справу з лексикою різних пластів. Російсько-українська війна призвела до того, що український військовий жаргон далеко «більш військовий», аніж французький, тоді як французький подекуди подібний до гумористичного змагання – це красномовно засвідчують лексикографічні праці, що їх уклали військові [34] і зміщення акценту з питомо французького військового жаргону на жаргон легіонерів [37]. Водночас українське військо лише нещодавно почало одержувати новітнє озброєння, що вже зараз відбивається в мовленні не лише військових, але й цивільних, збагачує його та, імовірно, у майбутньому матиме свій вплив на розвиток військового жаргону.

Цілком можливо, що причиною такої різнорідности українського і французького жаргону є ще й різне бачення поняття «жаргон» в українських і французьких лінгвістів. Уважаємо за необхідне детальніше ознайомитися із сучасним французьким військовим жаргоном, а подальші зіставні дослідження здійснювати з акцентом на ступені мілітаризації країни, мову якої досліджуємо, впливі ступеня мілітаризації та воєнного забезпечення на розвиток жаргону (упадає в око, що частіші апокопи в українському мовленні як засіб мовної економії в умовах цейтноту; описові терміни у французькій як ознака певної неспішности: *lanceur de boulettes* – артилерист).

До цього варто додати, що система військового жаргону є мінливою та чутливою до зовнішніх впливів, зокрема соціально-політичних чинників. Після 24 лютого 2022 року, коли відбулося повномасштабне вторгнення армії РФ на територію України, була зафіксована поява в українській мові таких слів, як *заджавелінити*, *застінгерити*, *забайрактарити*, *чорнобаїти* й под., що поповнюють український словник військового жаргону.

На цей момент укладено низку словників, присвячених французькому військовому жаргону, проте їх усе одно недостатньо, бо жаргон – явище нестійке. Водночас брак лексикографічних праць, присвячених українському військовому жаргону, наштовхує нас на думку, що це й має бути пріоритетним напрямом наших подальших досліджень.

ВИСНОВКИ

Отже, у поданій науково-дослідницькій роботі ми досягли поставленої мети – дослідили словотвірні та семантико-прагматичні особливості сучасного військового жаргону української та французької мов із використанням соціолінгвістичної методології. Ми уточнили наше розуміння термінів «жаргон» і «арго» та визначили, що військові терміни – це спеціальні номінативні одиниці, які відбивають зміст понять військової галузі та якими послуговуються здебільшого військові під час виконання своїх обов'язків; військова термінологія – сукупність усіх військових термінів, котрі мають чітко окреслене значення в межах терміносистеми; військовий жаргон – специфічна соціально маркована лексика розмовного характеру, безпосередньо пов'язана з архісемою «військо» і, відповідно, військовою справою. У роботі наведено коментарі до деяких етапів історії дослідження військової термінології української та французької мов.

Щоб описати структурно-семантичні та стилістичні особливості військового жаргону в українській і французькій мовах, ми виокремили три аспекти, за якими вивчали способи творення нових жаргонізмів чи їх семантичної модифікації, – фонетичний, словотвірно-дериваційний і семантично-дериваційний (або стилістичний). Констатовано, що з позиції фонетичного аспекту жаргонізми можуть бути утвореними внаслідок дії явищ апокопи, афези й інтерференції; словотвірно-дериваційний аспект у процесі творення військових жаргонізмів обох мов представлений такими дериваційними способами, як афіксація, аббревіація, універбізація, апелятивація, запозичення та первинна словотворчість. Стилiстичний бiк питання про напрями розвитку значення військових жаргонізмів може бути описаний за допомогою таких мовних явищ, як семантична деривація, метафоризація (тропеїзація), компресія, антономазія, евфемізм і каламбур, котрі відбиваються на функціонально-стилістичних характеристиках лексем, щодо яких вони релевантні.

На базі аналізу функціонування військових жаргонізмів у межах різних стилів української та французької мов конкретизовано знання про їхні семантично-дериваційні принципи творення, а між тим зазначено, що військова жаргонна лексика, навіть потрапляючи до інших стилів, як-от художнього й публіцистичного, зберігає свій розмовний відтінок. Уміле врахування специфічного характеру цих одиниць дає змогу авторові художнього тексту, статті з періодичного видання чи допису в соціальній мережі / на форумі відтворити автентичну атмосферу «репортажу із зони бойових дій» і привернути особливу увагу читачів.

Запропоновані теоретичні положення підкріплені результатами організованого анкетування серед осіб, пов'язаних зі службою у Збройних Силах України. Аналіз відповідей на опитування продемонстрував, що близько половини респондентів активно використовують у своєму мовленні військові жаргонізми, зокрема й у мирному житті; у виборі респондентів зафіксовано перевагу українських варіантів жаргонних слів над такими, які зазнали впливу інтерференції, що можна пояснити підсиленням позицій української мови як державної та розповсюдження її функціонування на всі сфери суспільного життя відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». У майбутньому доцільно організувати аналогічне опитування серед носіїв французької мови.

Видаються перспективними подальше дослідження жаргону конкретних родів військ, моделювання системи теоретичних положень за допомогою потенціалу методів соціолінгвістичного аналізу, детальне ознайомлення з французьким військовим жаргоном на стилістичному рівні й у контексті соціологічних параметрів, а також створення словників військового жаргону української мови із залученням передових практик укладання лексикографічних джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. АД 242. Історія мужності, братерства та самопожертви. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 352 с.
2. Андріянова О. Я. Уживання військового жаргону в мовленні курсантів. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. Мовознавство. Перекладознавство. 2019. № 40. С. 5–10.
3. Берлінський Ю. Особливості розуміння явищ арго, сленгу та жаргону у лінгвістиці. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Мовознавство. Літературознавство. 2020. Вип. 33, т. 1. С. 123–130.
4. Бородатий Б. Казки діда Броніка. Дніпро : ТОВ «Інновація», 2018. 210 с.
5. Василенко В. А. і Черненко Я. О. Жаргон як один із соціолектів у мовній картині світу курсантів. *Іншомовна підготовка працівників правоохоронних органів та фахівців із права*. 2020. С. 20–22.
6. Вишневська Г. Військова лексика у мові сучасного художнього твору : функціональний аспект. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Мовознавство. 2019. Вип. I (31). С. 24–29.
7. Горбач О. Арго українських вояків. *«Наукові Записки» Українського Вільного Університету в Мюнхені*. 1963. Ч. 7. 35 с.
8. Гридін С. Сапери. Київ : ВЦ «Академія», 2017. 192 с.
9. Запека В. Цуцик. Антивоєнний роман. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 224 с.
10. Кушнір Б. І. На лінії зіткнення. Любов і ненависть. Харків : Фоліо, 2018. 283 с.
11. Левченко Т. М. Жаргонна лексика у військовій тематиці сучасної української преси. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Філологія. 2019. № 39, т. 3. С. 115–118.

12. Литовченко І. О. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд). Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с.
13. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2017. Вип. 66. С. 65–67. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2017_66_22.
14. Маркус В. Сліди на дорозі. 10-те видання. ФОП Гордукова І. Є., 2021. 384 с.
15. Масенко Л. Т. Нариси з соціолінгвістики. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 243 с.
16. Мельник П. П., Юрковська М. М. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2021. Вип. 13, т. 2. С. 137–141.
17. Ольховой І. О., Білан М. Б. Французько-український, українсько-французький словник основних термінів військово-повітряних сил країн НАТО. Київ : Логос, 2007. 110 с.
18. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. Львів, 1994. 216 с.
19. Руденко М. Ю. Арго, жаргон і сленг у європейському й американському мовознавстві: історія і сучасний стан дослідження : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Слов'янськ, 2019. 270 с.
20. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.
21. Словник військових термінів та скорочень (аббревіатур). Воєнно-наукове управління Генерального штабу Збройних Сил України, 2020. 52 с. URL : http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/slovnuk_vijskovyh_terminiv.pdf.
22. Сорд В. +++ : Темна поезія. Вінниця : Дім Химер, 2019. 112 с.

23. Сорд В. Безодня : збірка оповідань. Вінниця : Дім Химер, 2021. 192 с.
24. Трач Н. С. Сучасна українська преса як джерело поповнення жаргонної лексики. *Матеріум*. Мовознавчі студії. 2011. Вип. 43. С. 87–91.
25. Ayres-Bennett W., Carruthers J. *Manual of Romance Sociolinguistics*. Berlin / Boston : Walter de Gruyter GmbH, 2018. 793 p.
26. Bally Ch. *Traité de stylistique française*. V. I. 3e éd. Paris : Librairie C. Klincksieck, 1951 [1909]. 332 p.
27. Carillo R. L. L'argot : son histoire et ses acceptions. *Estudios Románicos*. 1989. V. 5. P. 733–749. URL : <https://revistas.um.es/estudiosromanicos/article/view/80021>.
28. Cassagne J.-M. *Le Grand dictionnaire de l'argot militaire*. Paris : Little Big Man, 2007. 464 p.
29. Chadelat J.-M. Le vocabulaire militaire français en anglais : étude de la fonction expressive des emprunts français en langue anglaise. *Recherche et pratiques pédagogiques en langues de spécialité*. Vol. XXII N° 3. 2003. P. 27–39.
30. Clavet L.-J. *La sociolinguistique*. 9e éd. Paris : Presses Universitaires de France, « Que sais-je ? ». 2017. 128 p.
31. Dauzat A. *L'argot de la guerre*. Paris : Librairie Armand Colin. 1918. 295 p.
32. *Dictionnaire linguistique*. Paris : Éditions Larousse, 2002. 516 p.
33. Ducrot O., Todorov Tz. *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*. Paris : Éditions du Seuil, 1972. 480 p.
34. Dupont D., Dupont S. *L'armée de terre & son jargon. Le guide pour parler comme les pousse-cailloux d'hier et d'aujourd'hui*. Thuir : Éditions de la Flèche, 2021. 176 p.

35. Kacprzak A. Le jargon de guerre d'une mission de paix : le cas du contingent militaire polonais en Afghanistan (2002 – 2014). *Linguistica*; Ljubljana, 2018. Vol. 58, Iss. 1. P. 153–162.
36. Mandelbaum-Reiner F. Suffixation gratuite et signalétique textuelle d'argot. *Langue française*, 1991, 90. Pp. 106–112.
37. Maniakis H. Jargon, jurons, emprunts, phraséologies : guide de conversation de l'argot légionnaire. *Argotica*. 2020. V. 1 (9). P. 35–50.
38. Manikaros F. Prédicats et arguments dans la terminologie militaire française au XXIe siècle : thèse pour obtenir le grade de docteur de l'Université Paris 13 en sciences du langage. En II volumes. Linguistique. Université Sorbonne Paris Cité, 2018. 697 p.
39. Marouzeau J. La linguistique ou science du langage. Paris : Librairie Paul Geuthner. 1921. 190 p.
40. Marouzeau J. Précis de stylistique française. 5e éd. Paris : Masson et Cie. 1963. 224 p.
41. Mesthrie R. The Cambridge Handbook of Sociolinguistics. Cambridge : Cambridge University Press, 2011. 530 p.
42. Moreau M.-L. Sociolinguistique. Concepts de base. Sprimont : Mardaga. 1997. 310 p.
43. Silva-Corvalán C. Sociolingüística y pragmática del español. Washington, D.C. : Georgetown University Press, 2001. 367 p.
44. Sourdot M. Argot, jargon, jargot. *Langue française*. 1991. n° 90. P. 13–27. URL : https://www.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_1991_num_90_1_6192.
45. Szkopiński Ł. L'argot dans les chansons des soldats de la Grande Guerre. *Linguistica*. 2018. Vol. LVIII, Iss. 1. P. 51–63.

ДОДАТКИ

Додаток 1

УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК ВІЙСЬКОВОГО ЖАРГОНУ

Література:

Віталій Запека. «Цуцик» (2019)

1. **Арта** – артилерія (102). *Їх навіть артою жодного разу не обстрілювали (102).*
2. **Бронік** – бронезжилет (65, 85, 136, 155, 160, 162, 166). *Після зміни Віктор з насолодою скинув бронік (65). Скинути броніки, зігритися і заснути (85). Єдине, що доброго в броніку зимою, що не продуває крізь пластини (155). В мене влітку не було броніка (155). Ще за мить обидва впали в сніг, шоломи, що в спокійний час теліпалися пристебнутими збоку до броніка, гупнулись об мерзлу землю з тонким, втоптанним шаром снігу (161). Автомат впав у сніг, долоня застигла з новою обоймою, так і не витягнутою з карману броніка повністю (162). Ножка! Ріжте бронік! Лямки ріжте! Бігом за бинтами! Джгута негайно! (166)*
3. **Двохсотий** – убитий, мертвий, загиблий (походить від «вантаж-200» – умовного кодового позначення в армії при перевезенні тіла загиблого військовослужбовця до місця поховання) (164). *І два двохсотих (164).*
4. **Передок** – передній край оборони, передова позиція (102). – *Туди, де зараз було сутужно, де гаряче. Або повз них, до передка (102).*
5. **Розгрузка** – розвантажувальний жилет. Елемент одягу, призначений для комфортного носіння великої кількості дрібних речей та боєкомплекту. Знижує навантаження на хребет, на відміну від підсумків (67). *Пожалкував, що зняв розгрузку з запасними магазинами до автомату (67).*
6. **Спецура** – війська спеціального призначення (164, 172). *Без теплові зорів не буду. Визивай спецуру... (164) Частина «спецури» пішла переслідувати диверсантів по сліду, а інші, звірившись з картою, поїхали дорогою (172).*
7. **Трєохізба** – Трєохізбенка, селище міського типу в Україні, Щастинському районі Луганської області, одна з найгарячіших точок зони ООС (164). *Вони в бік Трєохізби тікають (164).*

8. **Трьюхсотий** – поранений (термін, що позначає транспортування пораненого солдата, якого вивозять із зони бойових дій (вантаж-300) (164). *Двох задвухсотили, а десь приблизно четверо втекли. Один трьюхсотий в них* (164).
9. **Тушло** (тушонка) – консервоване тушковане м'ясо (67, 97, 102, 106, 135, 157, 160). *Брешеш! Звідки м'ясо? Знову тушло?* (67) *Ти це... Ти тому собачаті тушила там... кісток... не шкодуєш* (97). *Буде твоєму цуцику тушло...* (102) *Ти лише глянь, як він нагло крадеться до тушила* (106). *Це безсердечно годувати гарного пса тушлом* (135). *Якщо ти знайдеш, щось смачніше за тушло, то і я тобі руку лизну* (157). *М'яса тепер... їх – не хочу. Не те що це тушло огидне...* (160).

Джерело: Запека В. Цуцик. Антивоєнний роман. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 224 с. [9]

Валерій Маркус. «Сліди на дорозі» (2021)

1. **Балдир** – військовий магазин (122). *Біжи бетменом у «балдир» і купи собі тільник* (122).
2. **Дисбат** – дисциплінарний батальйон, у якому відбувають покарання засуджені за кримінальні злочини в період проходження військової служби військовослужбовці та курсанти військових училищ (68). *І якщо хтось із вас щось порушить, ..., ми довго розбиратися не будемо, військова прокуратура, «строчка», дисбат, в'язниця...* (68).
3. **Заліт** – порушення (119). *Моя впевненість у неминучому успіху сьогоднішнього дня трохи зменшилася. Тільки прийшли – і вже заліт* (119).
4. **Їжак** – протитанкове загородження (259). *На тій відстані на дорозі стояли наші «їжаки» місцевого виробництва* (259).
5. **Ліфчик** (портупея) – ремінь військових строкової служби (71). *Далі він розповів нам про відмінності ременів контрактників і строкової служби, які називалися портупея і ліфчик відповідно, про деякі особливості армійського побуту, про службу у військах і всяке таке...* (71).
6. **Механ** – механік-водій бойової техніки (249). *Ти ж механ єцьо?* (249).
7. **Наташка** – вантажний «Урал» (можливо, походить від поширеного серед військових на початку АТО звички писати на своїх машинах імена коханих жінок) (210). *Сьогодні мають приїхати «Наташки» і кран, щоб погрузити машини і відправити до бригади ремонтувати* (210).

8. **Ствол** – автомат (247). *Свій «ствол» поклав праворуч від себе, від'єднав магазин, подивився, який патрон перший – трасер (247).*
9. **Строчка** – строкова військова служба (68). *І якщо хтось із вас щось порушить, ..., ми довго розбиратися не будемо, військова прокуратура, «строчка», дисбат, в'язниця... (68).*
10. **Тільняшка, тільник** – матроська спідня сорочка (з білими й синіми смугами, звичайно трикотажна) (123). *Знайшовши крамницю, купив собі тільник і повернувся в казарму (123).*
11. **Учебка** (від *учбовий центр*) – військова школа, де з рядових новобранців готують майбутніх спеціалістів за військовими спеціальностями та здійснюють підготовку військовослужбовців для заміщення сержантських і старшинських посад (76). *З тими, хто прибув в «учебку» на перекваліфікацію, Старшина спілкувався, як з рівними собі (76).*
12. **Чіпок** – магазин на території військової частини (81). *...заборонялося відвідувати місцеві ларьки, які називалися «чіпками» [...] (81).*
13. **Ширлан, Шріланка** – Широколанівський полігон Міжвидового центру підготовки підрозділів (197). *Коли всі були готові, колона вирушила в бік полігону «Широкий лан», у народі «Ширлан», або «Шріланка» (197).*

Джерело: Маркус В. Сліди на дорозі. 10-те видання. ФОП Гордукова І. Є., 2021. 384 с. [14]

Влад Сорд. «Безодня» (2021)

1. **Аватар** – «Любитель систематично, неконтрольовано чи запійно хильнути зайвого на передовій» [23., с. 182] (визначення автора) (12, 21, 66). *Аватари довбані (12).*
2. **Айдарівець** – учасник батальйону «Айдар», який виник у травні 2014 року як добровольчий батальйон територіальної оборони, пізніше підпорядкований Міністерству оборони України (10, 28, 30, 33, 34, 36). *Взводний Юхим – молодий хлопець, колишній айдарівець, примчав, прилетів (10). Без жодних пояснень це розумів кожен айдарівець роти – відповідно, авторитет діда Тараса миттєво зріс до нечуваних для нього досі армійських висот (30). Майже всі айдарівці, котрі були на поверхні, кинулися до трійці на тлі густого чорного диму (34). Айдарівці повільно, дуже повільно обернулися й начебто привітно, хоч і трохи механічно, помахали руками (36).*

3. **Арта** – артилерія (47, 155). ...а десь далеко гуркотіла чиясь **арта**, [...] (47).
4. **АТОшники** – учасник АТО (70, 71, 82). – Звонили з Кантори хлопці, які курірують націоналістів і **атошників** (70).
5. **Берцаки** – те саме, що «берці» (13). *То подивись, може, ти на яку миш берцаками став і притаскав сюди* (13).
6. **Берці** – військові черевики, високі, шнуровані, що захищають гомілкову кістку (9, 11). *Зодягнутий у новенький бежевий мультикам, в оригінальний бронежилет такого ж кольору та оливкові американські берці* (9). *Новенький камуфляж, як і належить військовій формі, вже брудний, берці – в багні, за спиною – автомат* (11). ...і взагалі годі було розібрати, де закінчується майже нульцевий мультикам та починається промерзла кірка розмусоленого **берцями** окопного багна; [...] (167).
7. **Бетер** – бронетранспортер (27, 30, 32, 35). *Інженер наказав перегнати «бетер»* (30). *«Бетер» загнали на нове місце в міні-капонір, зверху прикидали заздалегідь підготовленим гілляччям* (32). *Били прицільно – перемелюючи сиру землю в тому місці, де ще вчора стояв «бетер»* (35).
8. **Беха** – БМП (бойова машина піхоти) (138). *Позавчора наша розвідка тут лишила солярку в схроні, а ми везли БеКа своїм, тільки палива не хватило, зараз уже «беху» даже завести не зможемо* (138).
9. **Берци** – військові черевики, високі, шнуровані, що захищають гомілкову кістку (45, 89, 90, 94, 102, 110, 151, 154). – *Берци з нього позлітали, почти вцілили, [...]* (89). ...позаду – гаптована рельєфним глиняним кахлем холодна груба, на ній – бежеві американські **берци**, пошкальовані до невпізнання (94). *Потім поїде, ми зберемо трофейні стволи і берци, і тихо підемо до своїх, тією ж дорогою, – заспокоїв обох Север* (102).
10. **БП** – блокпост (26). *Розстріляних звозили централізовано до нашого БП* (26).
11. **Британка** – камуфляж (42). *З-за дерев і справді без жодного звуку виринуло трійко постатей: двоє в козирному мультикамі та бафах під самі очі; третій, старший групи – в темній «британці» та з відкритим обличчям* (42).
12. **Бронік** – бронежилет (41, 110, 150). *То він зараз там сидить у бліндажі за тим хамерським компом у броніку і трьох касках і молиться по-харківськи, аби не начався обстріл* (41). *На броніку* (110).

- *Шо-шо? – перебив дядько, незграбно перевертаючись на бік у броніку й відкладаючи СВД* (150).
13. **Броня** – бронезилет (45). *От чому Змій усюди, де інші втрачали пильність щодо техніки безпеки, ганяв у броніку без пластин, [...] (45).*
14. **Булпап** – стрілецька зброя, у якій магазин та ударно-спусковий механізм розташовані в прикладі позаду спускового гачка, що дозволяє збільшити довжину ствола без збільшення загальної довжини зброї (145). *...двоє запакованих у все тактичне та з автоматами під «булпап» дужих спецпризначенців [...] (145).*
15. **Бундеси** – камуфляж бундесверу (34). *...потім пробував відро витягнути, попік усі руки, штани і китель пропалив, берци, [...], бундеси німецькі – пропалив (34).*
16. **Валити** – стріляти (30). *...валили надзвичайно прицільно, суто в один-єдиний квадрат двадцять на двадцять метрів – це очевидно (30).*
17. **ВОГ** – «подекуди знаний як „кабанчик“. ВОГи бувають двох типів: ВОГ-25 (осколковий боєприпаси калібру 40мм для під ствольних гранатометів ГП-25 „Костьор“ та ГП-30 „Обувка“, що поєднує в собі гранату і металевий заряд у гільзі) та ВОГ-17 (гранатометний постріл калібру 30мм, що являє собою осколкову гранату до АГС-17 „Полум’я“, 33-мм станкового автоматичного гранатомета, призначеного для враження живої сили і вогневих засобів супротивника» [...] [23, с. 181] (визначення автора) (7). *А може (залежно від ситуації) – падемо лицем прями́сінко у глибоке пусте багно на дорозі, ховаючись від «ВОГів», що раптово налітають із безхмарної блакиті неба (7).*
18. **Горка** – гірська штурмова військова форма (94, 167). *...ледь забризканій іржавим багном «горці», [...] (94).*
19. **Ерпекашечка** – ручний кулемет Калашникова (РПК) (від рос.) (95) *...я тебе прикриваю ерпекашечкой, [...] (95).*
20. **Жаба** – російський камуфляж (167). *...фігурки [...] в «жабах» і «горках» [...] (167).*
21. **Забаранити** – убити (155). *І то – у мене, може бути, шо криша б потекла, якщо б я цілу роту забаранив зі стрелкатні (155).*
22. **Зашаритися** – зникнути, піти в невідомому напрямку (16). *А хто в тебе зашарився? (16)*
23. **Кабанчик** – снаряд (105, 125, 126). *Кілька довгих ударів серця – «кабанчик», його снаряд, [...] (105). ...і валиш звідти вісім «кабанів» по пулімйоту (125).*

24. **Калаш** – автомат Калашникова (150). *...а ви поки з калашами походить* (150).
25. **Кіборг** – назва захисників Донецького аеропорту (121). *Сьогодні Сумщина та вся Україна прощається з героєм – молодим добровольцем, воїном «Правого Сектору», наймолодшим «кіборгом», вісімнадцятирічним Сергієм Табалою* (121).
26. **Клітки Турчинова** – Обкладений «клітками Турчинова» – встеленими волоком чи азбестом квадратними конструкціями із проволочки, вщент заповненими піском, – блокпост батальйону «Айдар» розтягнувся по обидва боки дороги (22).
27. **Комбат** – командир батальйону (15). *Комбат, своєю чергою, саме шукав невдоволеним поглядом ротного* (15).
28. **Комбриг** – командир бригади (15). *Трохи відчитавши взводного за затримку, комбриг разом із перевіркою посунув геть* (15).
29. **Контрач** – військовослужбовець, який служить за контрактом (145). *...вдивлявся в обличчя цих звичайнісіньких контрачів [...]* (145).
30. **Мобіки** – мобілізовані для участі в бойових діях військовослужбовці з резерву (21). *...повиповзали наші мобіки з палаток, [...]* (21).
31. **МОНка** – протипіхотна міна (110). – *Я сап'юр. Маю МОНку пійсяту* (110).
32. **Морпіхи** – морські піхотинці (177). *Можемо дати болтерів піхотним бригадам, ССО, морпіхам, першій танковій, навіть підняти Титана вже можемо [...]* (177).
33. **Мультикам** – «сучасний універсальний маскувальний малюнок що містить 7 кольорів, розроблений американцями (включно з усім розмаїттям самопальних варіацій)» [23, с. 181] (визначення автора) (42, 55, 121, 167). *З-за дерев і справді без жодного звуку виринуло трійко постатей: двоє в козирному мультикамі та бафах під самі очі; третій, старший групи – в темній «британці» та з відкритим обличчям* (42). *Наблизившись майже впритул, Змій простягнув руку і аж завмер, намагаючись зрозуміти, звідки на новенькому мультикамі Вовка взялися ці плями, схожі на ледь присохлу кров* (55). *...і взагалі годі було розібрати, де закінчується майже нульцевий мультикам та починається промерзла кірка розмусоленого берцями окопного багна; [...]* (167).
34. **Ніштяки** – смаколики, які привозять волонтери (50). *...любе вгоцати всіх, чим має, і всякі ніштяки волонтьорські дарити* (50).
35. **Нуль** – нульова передова позиція, де безпосередньо тривають бої (73). *Це завжди спрацьовувало – і власник квартири, молодший лейтенант у*

- відставці, учасник бойових дій, котрий понад чотири роки безвилазно відвоював на **«нулі»**, смиренно вибирав улюбленцю найбільші шматки підсмаженого сальця із картоплі, докладаючи в миску щ кормом біля столу (73).
36. **ОЗМ-ки** – протипіхотна вистрибуючи міна (осколкова загороджувальна міна) (25, 89, 90). Він раніше був правосеком і колись якраз в тих місцях, на Бутовці, ще раніше, ставив міни пригаючи, **ОЗМ-ки** (89).
37. **Передок** – передній край оборони, передова позиція (23, 49). На **передку** (23). ...«*може, не на передок?*»... (49)
38. **Підствол** – підствольний гранатомет (46). ...я би дал с **падствола** (46).
39. **Покемон** – кулемет Калашникова модернізований (ПКМ) (від рос.) (41). Його *кремезна постать, обвішана коробами для ПКМу та з «покемоном» на шиї, у вечірній імлі була схожа на похмуру статую з чорного каменю* (41).
40. **Правосек** – учасник «Правого сектору» (24, 95, 101, 107, 110, 113, 116, 123). Тоді Змій не збирався здаватися на милість безсилля – користуючись статусом **«правосека»**, яких, на відміну від мобілізованих військовослужбовців чи контрактників, не обшукували, дістав із рюкзака й сховав собі під подушку план «Б» (107). – Я маю міну, – присунувся до Севера впритул вайлуватий **«правосек»** й прогудів на вухо (110). Трійко **правосеків** навпроти справді припинили *нарікати й зосередилися на завданні: продовжили від'єднувати чотирнадцяти-з-половиною-каліберний кулемет КПВТ просто з башти танка* (123).
41. **Разведоси** – розвідники (49). – *Інтіресно, – протягнув він, – а що там з нашими разведосами?* (49)
42. **Розгрузка** – розвантажувальний жилет. Елемент одягу, призначений для комфортного носіння великої кількості дрібних речей та боєкомплекту. Знижує навантаження на хребет, на відміну від підсумків (45, 53). ...*а то й зовсім без броні, в самій розгрузці* (53).
43. **Ротний** – командир роти (15). **Комбат**, своєю чергою, саме шукав *невдоволеним поглядом ротного* (15).
44. **Сепар** – зневажлива назва сепаратиста (8, 18, 23, 29, 43 46, 47, 49, 52, 67, 108, 109, 112, 118, 150, 175). *Мо' сепар, га?! [...]* (8). Тарас чудово пам'ятав той день, коли вони відбили село й зайняли кинутий **сепарами** *недобудований блокпост* (23). Звідси до **сепарів** *десь метрів п'ятсот-шістсот* (43).

45. **Сепарський** – від *сепар* (20, 25, 52, 59, 118). ...автоматно-кулеметні черги, щедро оздоблені ВОГами з АГС та багряними хвостами залпів СПГ від **сепарських** позицій навпроти Бутівки, [...] (59).
46. **СЗЧ** – «Самовільне залишення частини, що суворо (особливо останніми роками) карається законом» [23, с. 182] (визначення автора) (11, 15). *Тобто, за документами, ти – в СЗЧ* зараз (11). *Відсутній боєць у СЗЧ* (15).
47. **Спальник** – військовий спальний мішок (13). *Або від нього, або від його спальника* (13).
48. **Спецюра** – війська спеціального призначення (118). ...*та чудово розумів: це сепарська, російська «спецюра», і вона почала рухатися майже водночас звідусіль* (118).
49. **ССОшники** – військовослужбовці сил спеціальних операцій (див. Вікіпедію) (145). *ССОшники [...] мовчали так, наче й не дихали взагалі* (145).
50. **Ствол** – автомат (47, 102, 147, 150). *Набрали би стволів...* (47). *Потім поїде, ми заберемо трофейні стволи і берци, і тихо підемо до своїх, тією ж дорогою, – заспокоїв обох Север* (102). *Щас, думаю, кину в тебе стволом, [...]* (147). ...*і мислі про модернізацію стволів прихвати, [...]* (150).
51. **Стрілкотня** – стрілецька зброя (155). *І то – у мене, може бути, шо криша б потекла, якщо б я цілу роту забаранив зі стрелкатні* (155).
52. **Танчик** – танк (10). *У бік «Холодильника» взагалі працював танчик* (10).
53. **Теплак** – тепловізор (16, 112). *Зараз смальнемо по них, ось бачили в теплакові* (16). *У нас єсть адін тєплак* (112).
54. **Тєплік** – тепловізор (44, 50, 54, 151). *Вони там бетоновані, того в тєплік буде видно, як дуже яскраве тепло* (44). *Мазєпа, друже, а глянь в тєплік* (50). *Може, тєплік глючив, це ж силуети...* (54)
55. **Труба** – гранатомет (95, 125). *Ти – са сваєй трубой [...]* (95).
56. **Тушняк** – тушонка (36). ...*що зайшов до ротного в міні-бліндаж за тушняком, [...]* (36).
57. **Український піксель** – маскувальний малюнок військової форми ЗСУ (14, 72, 144). ...*а кілька чоловік навіть перевдягнулося в український піксель* (14). *Масивний рудий кіт з білими плямами скрутився на щойно випраному, ще зовсім вогкому кітелі кольору «український піксель»* (72).
58. **ШирЛан** – «„Шрі-Ланка“, „оазис“, „курорт“. 235 міжвидовий центр підготовки військових частин та підрозділів „Широколанівський

полігон“, розташований поблизу Миколаєва» [183] (визначення автора) (21). *Чого – бо коли мене мобілізували, то відправили на **ШирЛан** до таких самих, щоб ми там, на полігоні, пожили до виходу в зону бойових* (21).

59. **Шмальнути** – вистрілити (16). *Зараз **шмальнемо** по них, щось бачили в теплакові* (16).

Джерело: Сорд В. Безодня : збірка оповідань. Вінниця : Дім Химер, 2021. 192 с. [23]

Влад Сорд. «+++» (2019)

1. **Безпілотник** – безпілотний літальний апарат (34). *Мій безпілотник бачить окопи як павутину [...]* (34).
2. **Берці** – військові черевики, високі, шнуровані, що захищають гомілкову кістку (26, 42). *Парять **берці**, стирають ноги – ми обрали не ті дороги, [...]* (26). *Бачу слідами **берців**, глибоко у простирадлі гравію [...]* (42).
3. **Броня** – броньована техніка (46). *Ось твої терикони в огні і трак **броні** [...]* (46).
4. **ГРАДи** – обстріли із РЗСО «Град» (86). *І, почорнілі, втомлені, / Сплять у степу під **ГРАДами*** (86).
5. **Еспеге** – СПГ – протитанковий гранатомет (42). *Як хвиля від власного пострілу **еспеге** по вухах* (42).
6. **Кіборги** – назва захисників ДАПу, походить від фільму «Термінатор» (86). *Кіборги. Не. Ламаються* (86).
7. **Самоволка** – СЗЧ (самовільне залишення частини) (26). *Точить жук **самоволки** корені?* (26)
8. **Сіра зона** – частина території ворожої лінії розмежування, яка починається від нульового (останнього) блок-посту, що контролюється силами ООС, і закінчується там, де стоїть перший блок-пост бойовиків. Це тимчасово нейтральна територія, яка не контролюється жодною зі сторін (102). *У **сірій зоні** обох світів* (102).

Джерело: Сорд В. +++ : Темна поезія. Вінниця : Дім Химер, 2019. 112 с. [22]

Сергій Гридін. «Сапери» (2017)

1. **Передок** – передній край оборони, передова позиція (28, 94, 121, 125). *Веземо на «**передок**» смаколики перед Новим роком, через село якесь ідемо, аж бачимо – картина маслом* (28). *Навіть бусиком привіз під*

- КПП по дорозі «на передок» (94). Дивився в інтернеті, то на «передку» більш-менш тихо, [...] (121). Не всі ж одразу на «передок» потрапляють (125).*
2. **Накрити** – обстріляти (80, 124). *Кілька разів **накривали**, то в чому були з наметів вискакували... (80). – Пам'ятаєш, майоре, як нас торік під Савур-Моголою **накрили**? – спитав капітан Габібулін (124).*
 3. **Зелений** – молодий (25). – *Чуєш, ти, **зелений!** – наблизився до завмерлого старшого лейтенанта (25).*
 4. **Учебка** (від *учбовий центр*) – військова школа, де з рядових новобранців готують майбутніх спеціалістів за військовими спеціальностями та здійснюють підготовку військовослужбовців для заміщення сержантських та старшинських посад (25, 26, 30, 35, 48, 75, 86, 90, 11, 182, 185). *В «**учебку**» їдемо, мужики, – ніби згадавши, кинув у салон (25). Автобус, голосно чхнувши двигуном і випустивши хмару чорного диму, рушив до невідомої «**учебки**» (26). У них інша «**учебка**», пояснив (30). От і ваша «**учебка**», – видихнув полегшено (35). Пару днів тому ешелон з мобілізованими з нашої «**учебки**» відправляли (75). В «**учебці**» дочекатись не могли, поки відправлять у частину (86).*
 5. **Аватар** – військовий-алкоголік (31, 32, 33, 80, 110, 132, 168). *А ти куди, «**аватар**»? – несподівано вихопив за комір з юрби Беззубого офіцер (31). Там скоро «**аватар**» ворота винесуть, – відповів на те новий знайомий (32). ...чи відіслати посинілих від алкоголю «**аватарів**» на тиждень до бригадного смітника і там стояти над ними, контролюючи, як ті підбирають кожний недопалок (110).*
 6. **Губа** (від *гауптвахта*) – місце відбування покарання (31, 84, 101). *...якщо за хвилину не будеш тут, я тебе самого на «**губу**» закрию! – закричав, послухавши бурмотіння радіостанції (31). – Ти в мене зараз ще й на «**губу**» загримиш прямо з дороги! – грюкнув кулаком по столу (84). – А якщо я тебе на «**губу**» запру? – підвищив голос Говоруха (101).*
 7. **Берці** – військові черевики, високі, шнуровані, що захищають гомілкову кістку (39, 40, 42, 47, 48, 139, 151, 155, 156, 162+). *Хтось уже натягував камуфльовану форму і шнурував **берці** (39). Хто ходив умиватися, хто начищав **берці**, наповнюючи кімнату «ароматом» дешевого крему для взуття (40). Ноги порозтирав до кісток у цих **берцях** (47).*
 8. **Ротний** – командир роти (43, 44, 76, 77). *Розмови в строю! – не повертаючи голови, кинув **ротний**, який стояв справа (43). **Ротний** неквапом пішов уперед (44). – **Ротний** не пустив, – скривив губи Вежа*

- (76). – **Ротний** дзвонив... – ледь устиг сказати, як у Говорухи голосно засигналила побілка (77).
9. **ЗУшка** – зенітна установка (52, 53). – *А це ЗУшка валить. Зенітна установка, – пояснив (52). ...довга черга пострілів із ЗУшки і знову вибух (53).*
10. **Валити** – стріляти (50, 147). – *І зблизька ж [...] валили, – втрутився в розмову Вовчик (147).*
11. **Сепарюги** – зневажлива назва сепаратистів (54, 139). *Не можу говорити. Сепарюги в атаку пішли, [...] (54). – На тобі, сепарюго! – хижко вишкірився Симаха (139).*
12. **Бронік** – бронезилет (55, 56, 172). *Ідемо «біоніки» візьмемо (55). От штатними й воювали б, і нас, незграб, не потрібно було б учити, – теж натягнув на себе «бронік» (56). Сонце піднялося високо, і «бронік» парив як тепла куртка (172).*
13. **Двохсотий** – убитий, мертвий, загиблий (61, 70). *...а то справді мали б двоє «двохсотих», [...] (61). – За кілька тижнів п'ять «двохсотих», – додав своє до розмови Федір (70).*
14. **Дубок** – вид камуфляжу (61). *Сизий, який теж був на вихідній позиції, голосно зітхнув, шаснув рукою до внутрішньої кишені старого камуфльованого «дубка», дістав звідти пласку флягу і зробив кілька великих ковтків (61).*
15. **Британка** – камуфляж (63). *Із «швидкої» вискочив молодий хлопець у «британці», [...] (63).*
16. **Трьохсотий** – поранений (65). *...а тут спрацював снайпер і замість одного «трьохсотого» стало двоє [...] (65).*
17. **Орки** – сепаратисти, що відрізняються особливою жорстокістю й інтелектуальною обмеженістю (персонажі з «Володаря персів») (69). *Ти ж чув зранку на шикуванні, що «орки» на донецькому напрямку в наступ пішли (69).*
18. **Тільник** – тільняшка (79). *...та двоє молодиків у камуфляжних штаних і тільниках (79).*
19. **Бат** – батальйон (103, 108, 151). *Днювальний відведе в казарму третього «бату», [...]. Черговий відчинив ворота, і колона третього «бату» рушила з місця (103). Такими були дві ночі в придорожніх посадках, поки третій «бат» добирався до полігона (108). Минув майже місяць відтоді, як третій «бат» увійшов у село (151).*
20. **Стрелкотня** – стрілецька зброя (88). *Він ловив незнайомі слова «БЧС», «стрелкотя», «поїдете на четвірках», пробував схопити зміст і з жахом розумів, що нічого йому не вдається (88).*

21. **Стрілкотня** – стрілецька зброя (152, 156). *Іноді хтось в'яло пострілював із «стрілкотні», вибухали «розтяжки», які зачіпала необережна лисиця чи інша дичина (152). «Сепари» почали справжній «концерт» зі стрілкотні (156).*
22. **Вечеруха** – шиккування, вечірня перевірка підрозділів (91, 96). – *«Вечеруха» за кілька хвилин, треба йти! (91). На «вечеруху» він не ходив, просто «забив», як витлумачив те Молочай (96).*
23. **Неуставняк** – поведінка, що суперечить військовому статуту (від рос. «устав») (93). *Ще руку на бійця підніми – «неуставняком пахне»! (93)*
24. **Срочка, строчка** – строкова служба (100, 125). – *На «срочиці» ж таке саме було, не пам'ятаєш? – перепитав сержант (100). ...я ніби на «срочиці» і в Придністров'ї побував, з автоматиком устиг побігати, а все одно стрьомно (125).*
25. **Макаров** (106, 111+), **макар** (103) – пістолет Макарова. – *Говоруха вихопив з кобури «макарова», клацнув запобіжником і пересмикнув затвор (106). За тиждень пройшов експрес-курс, один раз пострілявши з «макарова» і два рази із снайперської гвинтівки Драгунова (СВД) (111).*
26. **Буханка** – автівка УАЗ (109, 140, 164, 169, 170, 173, 182, 183, 184, 186, 187). *Їх старенький УАЗ-«буханку» вже було накрито маскувальною сіткою, [...] (109). Разом з УАЗом-«буханкою» Док залишився в колоні й тепер мав би прибути на місце поранення (140). Завтра зранку, точніше вже сьогодні, візьмеш кількох бійців, «буханку» в медиків і подивися, що воно там (164).*
27. **Висотка** – командна висота – у військових цей термін позначає височину (гора, пагорб), яка є панівною щодо навколишньої місцевості. Оволодіння висотою надає оперативно-тактичні переваги (111). *...завтра о 4.00 сідаєте з «разведосами» в їхній БРДМ, їдете на цю висотку – тикнув пальцем у карту перед собою (111).*
28. **Сепари** – зневажлива назва сепаратистів (112, 124, 125, 130, 131, 132, 135, 146, 152, 153, 154, 156, 157, 160, 162, 164, 169, 170, 180, 184, 186, 187). *Ходив собі дядечко, хліб-воду нам носив і «сепарам» зливав інфу (125). – А якщо там не сепар із автоматом? – спитав Вовчик, заглядаючи у двір (139). «Сепари» стояли неподалік за річкою і невеличким переліском (152).*
29. **Радейка** – радіостанція (115, 135, 153, 162). *У разі виявлення підозрілих об'єктів – доповідь по «радейці»! (135) Я навіть по «радейці» тебе не співав! (153) – По «радейці» тільки що виходив (162).*

30. **Калаш** – автомат Калашникова (118, 127, 128, 129, 133, 156, 187). *Закинув «калаш» за спину, де вже висів його, перетягнув усе до машини, подав товаришам (118). Тут же, біля кожної коробки, скупчувалися всі інші, розбирали упаковки патронів, розривали цупкий папір, набивали ними магазини «калашів» (127). Весь батальйон трічі прочесав посадку, ніби «калаш» міг сховатись там, чекаючи, поки його знайдуть (129).*
31. **Гуманітарка** – гуманітарна допомога (126). *Хтось відкрив консерву з тушонкою, Вовчик дорізав залишки заробленої в щедрої господині «гуманітарки» (126).*
32. **Ефка** – граната Ф-1 (127). – *Одну «ефку» й одну РГД кожному! (127)*
33. **Сепарський** – сепаратистський (130, 176, 184). *Гуляв собі десь твій боєць, та й напоровся на «сепарську» міну! (176)*
34. **Бардак** – БРДМ – бойова розвідувально-дозорна машина (133, 134, 135). *...порадив Молочай, повертаючи до свого «бардака» (133). Отримана інформація мала означати, що розвідники на своєму «бардаку» мають забрати п'ятьох саперів і вийти вперед для перевірки території на вибухонебезпечні предмети (134). Через кілька сотень метрів «бардак» різко загальмував перед перехрестям (135).*
35. **Бронік** – бронезилет (139, 140, 149, 15, 154, 173, 185). *Раптом ошелешено відступив кілька кроків назад і став гарячково рвати з-за спини автомат, який зачепився ременем за застібку «броніка» (139).*
36. **Трьохсотий** – поранений (140). *...У мене один трьохсотий! – повторив ефір (140).*
37. **Шишарик** – вантажна машина ГАЗ-66 (152). *...капітан Габібулін з кількома бійцями причепили до ГАЗ-66 з ласкавою назвою «шишарик» міномет і вирушили в лише їм відомому напрямку (152).*
38. **Нічник** – прилад нічного бачення (154, 156). – *Уперед! – скомандував капітан Говорусі, роздивившись берег у «нічник» (154). У них не було «нічників», тому кулі безладно снували в усіх напрямках, не завдаючи ніякої шкоди (156).*
39. **Радіоняня** – пояснення в тексті. *О дев'ятій вечора була «радіоняня». Так офіцери називали перекличку по радіостанції з інформуванням про наявність зброї та особового складу. Її проводив начштабу (160).*
40. **Мультигул** – багатофункціональний інструмент (169). *Почувши звук клаксона, знову натягнув бронезилет, перевірів наявність мультигула, закинув на плече автомат і вийшов у двір (169).*

41. **Медичка** – машина медиків (169, 175, 182, 185, 186). *Цього разу теж берете «медичку» (182). Насторожено оглядаючись, двоє обережно підходили до бокових дверей «медички» (186).*
42. **Монка** – міна (182). *«Монки» візьміть штук п'ять для розтяжок! (182)*
43. **Разведоси** – розвідники (111, 130, 132, 158). *...завтра о 4.00 сідаєте з «разведосами» в їхній БРДМ, їдете на цю висотку – тикнув пальцем у карту перед собою (111). ...а потім «разведос» виштовхнув перед собою невисокого чоловіка, що слабо впирався його діям (130). – «Разведоси» із саперами зазвичай перевіряють наявність вибухонебезпечних предметів (132).*
44. **Гради** – реактивна система залпового вогню калібру 122 мм (15, 27, 124, 125). *Ми ще не близько, але «гради» і сюди можуть прилетіти (124). Уявив, як звідти можуть прилетіти ракети «градів», які бачив тільки на картинках, і здригнувся всім тілом (125).*

Джерело: Гридін С. Сапери. Київ : ВЦ «Академія», 2017. 192 с. [8]

АД 242 (2016)

1. **АД** – аеропорт «Донецьк» (6, 121). *Ця книга, як і сотні інших книг та фільмів, які розповідатимуть про 242 дні боїв в АДУ (аеропорту «Донецьк»), ніколи не принесе заспокоєння чи насолоди (6). Що ми, що сепари називали операцію «Аеропорт» – «АД», тобто пекло в прямому сенсі цього слова (121).*
2. **Арта** – артилерія (7, 111, 116). *За допомогою «арти» був пробитий коридор, яким туди і заїжджали (111).*
3. **Беха** – БМП (134). *Тож коли почався штурм метеостанції, «бомбили» спочатку з «танчиків», от тоді її вперше знесли, потім вже «беха», а за «бехою» йшла піхота (134).*
4. **Бронік** – бронезилет (34). *І Андрій швиденько – ні броніка, ні каску не вдягнув – вибіг і «попав» (34).*
5. **Броня** – бронезилет (36). *...завжди ходив без броні і без каски (36).*
6. **Броня** – бронетехніка (9, 72). *Коли почалися розриви метрів за 70 від нас у полі, я стояв на броні й займався своїми справами (9).*
7. **Валити** – обстрілювати (78). *Коли з їхнього боку усвідомили, що ключове значення для нас має диспетчерська вежа, з якої велося спостереження нашими артнавідниками, вони почали її системно «валити», поки зрештою не завалили (78).*

8. **Відпускник** – російський військовий найманець, що брав участь у незаконних збройних формуваннях на території України (10). ...*й «відпускники» російських військових підрозділів* (10).
9. **Гради** – обстріли із РЗСО «Град» (46, 72, 88, 106, 121, 124, 135, 136, 177). ...*постійна стрільба, робота артилерії, танків, «градів»* (46).
10. **ДАП** – Донецький аеропорт Прокофє'ва (6, 7, 8 та ін.). *Тож чи варто дивуватися, що уся атмосфера ДАП: його коридори, його небезпека, що чатує за кожною стіною, і зверху, і знизу, його невтишний бій, його неможливість зробити крок назад, його морок і світло, [...]* (6). *Новий термінал ДАП, як і більшість сучасних споруд, складався переважно з металевих конструкцій, скла й гіпсокартону* (7). *Кіровоградські спецпризначенці утримували ДАП, фактично перебуваючи в облозі* (8).
11. **Двохсотий** – убитий, мертвий, загиблий (46, 30, 101, 103, 109, 136, 160, 195, 205, 214, 226, 233, 285). *У них троє «двохсотих», кілька людей взяли в полон, плюс забрали АГС, ПКМ [...], стрілецьку зброю* (103).
12. **Ефочка** – граната Ф-1 (135). *А я «ефочку» (осколкова граната Ф-1) вгору кидаю – вони відступили і злізли з гори* (135).
13. **Зелені чоловічки** – російські військові без розпізнавальних знаків, які проводили таємні бойові і небойові операції під час окупації Криму 2014 року (6). ...*уся безкарність «зелених чоловічків» [...]* (6).
14. **Зеленка** – зелені кущі, лісопосадка (25, 29, 74, 75). *Перший БТР потрапив у засідку, коли проходив «зеленку»* (75).
15. **Зняти** – убити (100, 151). *Ти вийдеш за межі будівлі й тебе одразу «зніме» снайпер* (151).
16. **Їжаки** – сапери (172). *У нас був свій пост – пост «їжаків», чомусь так називають саперів* (172).
17. **Кіборг** – захисник ДАПу (69, 45, 56, 57, 69, 40, 78, 94, 109, 121, 150, 151, 157, 164, 171, 195, 231). *От тоді я зрозумів, чому назвали кіборгами* (151).
18. **Кішка** – металевий гак для протимінної роботи (68). *Чули постійно, як працює їхня «кішка». «Кішка» – це металевий гак такий* (68).
19. **Коробка** – БТР (46, 54, 80). *Війна є війна: починається бій, усі стріляють, прилетіло щось, зірвалося, когось контузило, відтягли, привели лікаря, джгути, укол, викликали «коробку»* (46).
20. **Крити** – обстрілювати (32). *Слухали радіо й почули, що в аеропорту хлопців почали «крити й ворожа піхота наступає»* (32).
21. **Ластівки** – БТР (47, 155). *До нас під'їжджали так звані «Ластівки», як ми їх називали* (155).

22. **Монка** – міна протипіхотна (103). *...поставив там керовані міни-монки, фугас заклав туди на випадок, якщо техніка піде на нас* (103).
23. **Мордор** – сленгові назва Росії (походить із фільму «Володар перснів») (5). *...на якій перстень із написом «Україна» повис у мороці над толкінівською битвою з армією Мордора [...]* (5).
24. **Муха** – РПГ (ручний протитанковий гранатомет) (134, 282, 283). *Може, з «Мухи» щось шуганемо* (134).
25. **Оптика** – оптичні приціли (32). *Сепаратисти мали гарну оптику, тому ми намагалися якомога менше рухів робити* (32).
26. **Орки** – сепаратисти, що відрізняються особливою жорстокістю й інтелектуальною обмеженістю (персонажі з «Володаря перснів») (11). *Захисники Донецького аеропорту називали своїх супротивників «орками», «зомбі» або «сепарами», [...]* (11).
27. **Підкова** – неповне оточення (64). *І хоч це не було оточення в повному сенсі цього слова, це була «підкова», і зв'язок був лише через Піки* (64).
28. **Правосєки** – учасники «Правого сектору» (91, 14, 172, 227). *Військові там перебували тиждень-два, а «правосєки» сиділи місяць* (91).
29. **Саушка** – самохідна артилерійська установка САУ (88). *Стріляли в основному зі «сто двадцятого» міномета та з «саушки»* (88).
30. **Сепари** – зневажлива назва сепаратистів (75, 81, 91, 100, 111, 121, 265). *Бо сепари йдуть з іншої сторони* (81).
31. **Сепарський** – сепаратистський (112, 117). *Як виявилось пізніше, то був сепарський танк* (112).
32. **Стрибунець** – заряд для під ствольного гранатомета (172). *Є такий заряд для під ствольного гранатомета – «стрибунець»* (172).
33. **Стрілкотня** – стрілецька зброя (160). *Тож, поки ми там були, танки більше не виїжджали, тільки такі сутички були – «стрілкотня»* (160).
34. **Таблетка** – в основному медична машина («вазик» або мікроавтобус) (29). *Ми висунулись колоною: БМП, «Урал», ЗУ (зенітна установка. – Ред.) і «таблетка» («вазик»)* (29).
35. **Танчик** – танк (43, 134, 141). *Виїхав танчик їхній, а за ним піхота* (43).
36. **Трьохсотий** – поранений (26, 59, 136, 214, 226, 233). *Але в результаті всього за 45 хвилин половина їхньої роти стала «двохсотими» і «трьохсотими»* (233).
37. **Ходити у бойові** – ходити на бойові завдання, чергування (215). *Був у нас там один офіцер, який у «бойові» не ходив: [...]* (215).

38. **Шайтан-труба** – РПГ (ручний протитанковий гранатомет) (228). *Виходять сепари, оточують їх із «шайтан-трубами» і кажуть: [...]* (228).
39. **Шмель** – динамо реактивний вогнемет (282). *А наступали вони так, що кожні п'ять секунд по приміщенню літали РПГ, «Мухи», «шмелі»* (282).

Джерело: АД 242. Історія мужності, братерства та самопожертви. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 352 с. [1]

Броніслав Бородатий. «Казки діда Броніка» (2019)

1. **Бронік** – бронезилет (101). *Там вже нова поліція приїхала, вертольоти, тси з камерами в касках і броніках* (101).
2. **Мотолига** – МТЛЮ – плавучий бронетранспортер (40). *За три місяці Молодий з цих хаток назбирав добіла чесно викопаних роботягами у шахтах патронів, автоматів, два СПГ, міномет «Васильок» і навіть робочу мотолигу* (40).
3. **Талани** – військові черевики (берці) (37). *Кім у «таланах»* (37).
4. **Тушняк** – тушонка (40). *А Мурзік так роз кабанів на дієті з армійського тушняка зрадників, що цим котом можна було кидатись на ураження* (40).

Джерело: Бородатий Б. Казки діда Броніка / Броніслав Бородатий. – Дніпро : ТОВ «Інновація», 2018. – 210 с. [4]

Богдан Кушнір. «На лінії зіткнення. Любов і ненависть» (2018)

1. **Аватар** – військовий-алкоголік (50, 135). *Аватари бігли до умивальників і протирали очі після безсонної ночі* (50, 135).
2. **Безпілотник** – безпілотний літальний апарат (48, 101). *Запустили безпілотники – мовчання* (101).
3. **Берці** – військові черевики, високі, шнуровані, що захищають гомілкову кістку (47, 49, 180). – *Гляньте, хто це привіз йому берці в навчальний центр?* (180)
4. **Відпускник** – російський військовий найманець, що брав участь у незаконних збройних формуваннях на території України (103). *Це російські відпускники приїхали на прогулянку в зону АТО* (103).
5. **Град** – обстріли з БМ-21 «Град» (реактивної системи залпового вогню калібру 122 мм (3, 136, 164, 186, 216). *Не раз дивилися смерті в очі, пережили «гради» і «смерчі», а з колії їх вибила дорожня пригода* (3).

6. **Двохсотий** – убитий, мертвий, загиблий (100, 103, 150, 152, 162). *Два «двохсотих», один «трьохсотий», – доповів (152).*
7. **Кішка** – гачок (87, 88). *Випивали і ходили до мінного поля закидати кішку (87).*
8. **Комбриг** – командир бригади (135, 136, 190). – *Порядок, – повеселішав комбриг і попрямував далі оглядати збірне військо (136).*
9. **Контрик** – контррозвідник (60, 130, 157). *«Контрики» не упустили шансу, аби втерти носа канцеляристу (60).*
10. **Крокодил** – екскаватор для риття окопів (164, 215, 216, 260). *З гори до блокпосту спускався «крокодил» – екскаватор для риття окопів (215).*
11. **Мультікам** – (145). *Військові закуповували за власні кошти «мультікам» з природного матеріалу (145).*
12. **Ответка** – постріли у відповідь (82). – *Ответка (82).*
13. **Паркетник** – представник старої радянської армії; представник командного складу, який не брав участі в бойових діях і більша частина служби якого проходила в кабінеті з паркетною підлогою (131, 132). *Не паркетник (131).*
14. **Передок** – передова лінія (3, 54, 125). *Вранці просто під колеса їхнього УАЗа, що їхав на «передок», вискочила дівчинка (3).*
15. **Піксель** – маскувальний малюнок військової форми ЗСУ (145). *Пропускали тільки у формі «піксель» і в кітелях (145).*
16. **Розвідбат** – розвідувальний батальйон (47, 68, 121, 122, 124, 183). *Командир розвідбату нервово тупцював з двометровою указкою біля карт (121).*
17. **Ротний** – командир роти (102, 103, 120). *Ротний побачив цю картину і зателефонував у штаб сектора (102).*
18. **Сепар** – зневажлива назва сепаратиста (127, 208). *Вергун пригадав, як дали команду впарити сепарам дезу, що на лінії розмежування на ротацію приїде 60-та бригада (127, 208).*
19. **Сепарня** – збірна назва сепаратистів (103). – *Сепарня хрінова, чого до нас полізли! – кричав Левченко (103).*
20. **Сіміки** (від англ. SIMIC) – представники цивільно-військового співробітництва (100). *«Сіміки» поїхали передавати два «двохсотих» (100).*
21. **Сіра зона** – частина території вздовж лінії розмежування, що починається від нульового (останнього) блокпосту, що контролюється силами ООС, і закінчується там, де стоїть перший блокпост бойовиків Це тимчасово нейтральна територія, яка не контролюється жодною зі сторін (101, 163). – *У сірій зоні активність, – попередив і замовк (101).*

22. **Смерч** – обстріли з БМ-30 (реактивної системи залпового вогню калібру 300 мм) (3, 164, 216). *Не раз дивилися смерті в очі, пережили «гради» і «смерчі», а з колії їх вибила дорожня пригода* (3).
23. **Станичка** – назва Станиці Луганської, однієї з гарячих точок у зоні бойових дій (160, 184, 185). *Усі сліди ведуть до станички* (185).
24. **Трьохсотий** – поранений (152, 162). *Вчора на першій лінії два «двохсотих» і три «трьохсотих»* (162).
25. **Укроп** – скорочення від словосполучень «український патріот» й «український опір» (108). – *Укропи змінили тактику. Не стріляють, не атакують, а насміхаються* (108).

Джерело: Кушнір Б. І. На лінії зіткнення. Любов і ненависть. Харків : Фоліо, 2018. 283 с. [10]

Кінематограф:

«Позивний „Бандерас“» (фільм, режисер Заза Буадзе, 2018)

1. **Аватар** – військовий-алкоголік. – *Відпочинь, аватар. – А ось сепари прийдуть. Де бійці? В ямі!* (00:22:07)
2. **Арта** – артилерія. – *Треба йти геть з села! – Куди уходити? Що сталося? – Росіяни артою накриють!* (01:40:01)
3. **Броня** – БМП (бойова машина піхоти). – *Всі за броню. – За броню. – Пішли, дороженька, пішли* (00:15:49).
4. **Градина** – снаряд реактивної системи залпового вогню «Град». – *От вона, градина, причаїлась, гадина. – Пізанська башня. – Доведеться лізти в воду* (00:12:17).
5. **Двохсотий** – убитий, мертвий, загиблий. – *Твою дівізію! Тобі одного двохсотого замало? Виходити за блокпост забороняю!* (00:16:54)
6. **Накрити** – обстріляти. – *Росіяни артою накриють!* (01:40:01)
7. **Ніштячки** – смаколики, які привезли волонтери. – *Ну, візьміть трохи ніштячків для ваших контррозвідників* (00:49:42).
8. **Сепари** – зневажлива назва сепаратистів. – *Цікаво, хто його так? – Напевно, сепари. – Чому? Може, хто з села? – Та ні. Були б сліди бійки, а на ньому жодної гематоми* (00:18:09). – *О! Мать твою, Тереза! Знов сепарів лікуєш? – Іди проспись, солдате!* (00:21:15) – *А ось сепари прийдуть. Де бійці? В ямі!* (00:22:07). – *Говорять, він зараз в ополченні. – Сепар? (00:36:02) – Ось людина, яку я лікую. – Сепар? – Це людина, яка потребує медичної допомоги. А я лікар* (00:39:26). – *За сепарів пішов?* (00:39:55)

«Доброволець» (повний фільм, режисер Ахтем Сеїтаблаєв, 2021)

1. **Накрити** – обстріляти. – *Я цю пику на все життя запам'ятав. Стояв там з армійською радіостанцією. Дав наказ – нас **накрили** (00:48:24).*
2. **Прильот** – влучання снаряду. – *Після першого **прильоту**. Живучий дідуган (00:00:32).*
3. **Сепар** – сепаратист. – *Цей Жилінський реально **сепар**? – Якраз це з'ясуємо (00:56:40). – Все через справи Фрола, пов'язані з АТО. В нього був доступ до бази даних **сепарів** (01:40:24). – Стоп. Так я її згадав. В Іванівці, коли звільняли заручників, двом **сепарам** вдалося втекти на машині. Вони прикривалися цією жінкою (03:00:38). – А тепер увага всім! Шукаємо, у кого з **сепарів** засвітився мобільник (03:25:39).*
4. **Сепарюга** – сепаратист. – *Я бачив цього **сепарюгу** в приціл з того боку (00:48:14).*
5. **Ствол** – пістолет. – ***Ствол** поклади (01:26:00).*
6. **Укropи** – скорочення від словосполучень «український патріот» й «український опір». – *Де набрав бійців? – Звичайно, що не у Гарварді. Хто **укropів** нормально троцив, тих і взяв (01:00:39). – Навіщо ти нас покликав, шеф? – Ти ж пам'ятаєш, як ми грохнули склад **укropів** в Авдіївці? (01:00:50).*

«Іловайськ 2014. Батальйон Донбас» (фільм, режисер Іван Тимченко, 2019).

1. **Бетер** – БТР. – *Потрібен шишарик – витягати **бетера** (00:17:48). – Шишарик, відбій! **Бетер** завівся (00:18:05).*
2. **Броня** – БТР. – ***Броні** не буде! – Ти куди поліз? Машина як в тирі! (00:17:40).*
3. **Двохсотий** – убитий, мертвий, загиблий. – ***Двохсотий!** (00:46:32). – Це Бішут. У нас два **двохсотих** Термінова евакуація (00:46:43). – Другий поверх. У мене **двохсотий!** (00:49:33). – Ми можемо взяти групу та хоча б спробувати. – Не можемо. Тобі що, на сьогодні **двохсотих** замало? (00:50:39)*
4. **Муха** – РПГ. – *Кулеметник, прикрий. Приготуй **муху**. – Шульца поранено (00:44:56).*
5. **Сепарський** – сепаратистський. – *Ей, командир, що за репертуар? – Це ж **сепарський** інструмент. Його спочатку потрібно приручити (00:20:30).*
6. **Сепар** – сепаратист. – *Віддам **сепарам** [...]! (00:17:51).*

7. **Трьохсотий** – поранений. – *Медика! Трьохсотий! Медика!* (00:35:55) – *Живий? – Трьохсотий* (00:38:26). – *В мене тяжкий трьохсотий! Локомотив. Термінова евакуація* (00:40:14). – *Скіф трьохсотий! Скіф трьохсотий!* (45:28).
8. **Шишарик** – вантажна машина ГАЗ-66. – *Потрібен шишарик – витягати бетера* (00:17:48). – *Шишарик, відбій! Бетер завівся* (00:18:05).

Пісні:

Олександр Ткачук. «Укроп» (2015)

<https://www.pisni.org.ua/songs/2290798.html>

1. **Град** – обстріли із РСЗО «Град». *Укроп градом* накриє [...].
2. **Кіборг** – захисник ДАПу. *Укроп – це кіборг* залізний, [...].
3. **Сепар** – зневажлива назва сепаратиста. *Тікай, враже-сепар, допоки не пізно*, [...].
4. **Укроп** – скорочення від словосполучень «український патріот» й «український опір». *Україна – укропів* земля, [...].

Христина Панасюк. «Ти підбори змінила на берці» (2016)

<https://www.pisni.org.ua/songs/8338373.html>

1. **Берці** – військові черевики, високі, шнуровані, що захищають гомілкову кістку. *Ти підбори змінила на берці*, [...].
2. **Град** – обстріл із РСЗО «Град». *Навіть ГРАДОМ* налякані миші, [...].

Сергій Фоменко. «Гради вогняні» (2017)

<https://www.pisni.org.ua/songs/6329593.html>

1. **Град** – обстріл із РСЗО «Град». *Там, де розривають землю / Гради вогняні*, [...].

Тінь сонця. «Останні ночі без тебе» (2017)

<https://www.pisni.org.ua/songs/4393636.html>

1. **Арта** – артилерія. *Останні ночі без тебе Під зорями і артою...*

Софія Федина. «Колискова для воїна» (2018)

1. **Град** – обстріли із РСЗО «Град». *Обстріл градів, міномети Не дають вночі вам спати...*

Chekalov. «333» (2020)

1. **Арта** – артилерія. *Славна наша ти арта, Чітко бий, щоб здригалася земля, [...].*
2. **Нуль** – нульовий рубіж. *Синам арти по нулям / Боже помагай.*

Вікторія Брикова. «Снайперка» (2021)

1. **Орки** – сепаратисти, що відрізняються особливою жорстокістю й інтелектуальною обмеженістю (персонажі з «Володаря пернів»). *У пекло шлях, не до зірок / Пролився оркам ненависним.*

Тінь сонця. «Тримайся, козак» (2020)

1. **Град** – обстріли із РСЗО «Град». *І ось він в бою, всюди постріли, град... / Тремтить та не схибить в руках автомат.*

Арсеній Білодуб. «Сталевий промінь волі» (2014)

1. **Гради** – обстріли із РСЗО «Град». *І під «градів» пекельний розліт [...].*
2. **Ураган** – реактивна система залпового вогню калібру 220 мм. *В «ураганів» криваву журбу [...].*

Facebook

1. **ВОП** – взводний опорний пункт. *Тим, хто чергує на ВОПах, / нашій надійній стіні (Aleksandr Klets, 18.12.21).*
2. **4.5.0.** – ситуація «усе добре, усе спокійно». *Хай у ефір з позивними, / Вам пролуна напростець, / - всім повертатись живими! / - 4.5.0. Саша Клец (Aleksandr Klets, 18.12.21).*

Twitter

1. **Гумореска** – евфемізм на позначення певного поняття. *...бо я не зрозуміла гуморески різного калібру (@maryzalipa, 10.02.20).*
2. **Квадрик** – квадрокоптер. *Передали до спецзагону квадрик з тепловізором, то зараз вивчають і граються (@Nbattalion, 27.04.21).*
3. **Контрик** – контррозвідник. *"Контрики" СБУ виявили на Донеччині два схрони зі зброєю (@Novynarnia, 14.02.18).*
4. **Макронити** – *Не знаю, чи закріпляться в мові слова типу макронити чи шойгувати (думаю, що ні), а от палямита з легкої руки ТБТ вже увійшло до активного вжитку в нашій родині. Має широкий спектр значень (@PocketBandera, 30.03.22). Пропоную замість "динамити" вживати "макронити". Приклад: я їй дзвонив місяць,*

- писав, стояв під балконом, а мене відмакронили (@YanaSuporovska, 28.03.22).
5. **Мехбригада** – механізована бригада. *Недалеко від Харкова в Чугуєві стоїть 92 мехбригада* (@hay_girls, 21.01.22).
 6. **Мирняк** – мирне населення. *...померлий від голоду мирняк* (@yadrobotun, 20.01.22).
 7. **Насипати** – вести стрільбу, обстрілювати. *Персам насипають* (@patric_third, 16.01.22).
 8. **Розвідбат** – розвідувальний батальйон. *Втрати поніс не 57, а 131 окремих розвідбат* (@Whiteeagle210, 10.03.20).
 9. **САУшка** – самохідна артилерійська установка (САУ). *САУшка у ШирЛані Миколаївської області!* (@podlubnyi, 27.05.16).
 10. **Світлодарка** – Світлодарська дуга. *Сьогодні світлодарка приймає важке. Вже з десятків прильотів. Частіше й частіше* (@Analytic_center, 22.09.21).
 11. **Станічка** – Станиця Луганська. *Під Волновахою то наступна ротація після станічки* (@acidUA, 09.10.19).

Додаток 2

ФРАНЦУЗЬКИЙ СЛОВНИК ВІЙСЬКОВОГО ЖАРГОНУ

1. **Bastos** *nf* – патрон. « *Si tu bouges, la première bastos est pour toi !* », *a braillé le sexagénaire, ivre, au vendeur de petites clochettes* (www.ouest-france.fr, 14.09.17).
2. **Bichef** *nm* (від *brigadier-chef*) – старший капрал. *Le grade est conservé lorsqu'on intègre la réserve. Donc vous serez caporal, avec les prérequis pour passer cch ou bichef* (www.aumilitaire.com, 06.03.19).
3. **Biffin** *nm* – піхотинець. *L'illusion d'être un biffin courant comme un dératé sous les obus n'est finalement pas très différente de celle que suscite un jeu vidéo réussi* (www.lemonde.fr, 29.11.21).
4. **Bigor** *nm* – морський артилерист. *Vingt-cinq des 120 bigors de la batterie participent actuellement à la mission Sentinelle en Vendée* (www.ouest-france.fr, 09.08.21).
5. **Bleu bite** *nm* – новачок. *C'est quand même un peu étrange de retourner à la case départ encore un engagement dans la LE je veux bien mais retourner se taper tout depuis le début comme un bleu bite après 3 ans .?* (www.aumilitaire.com, 20.08.21).

6. **Bleusaille** *nf* – **НОВОБРАНСТВО**. *Sous les blousons de cuir flanqués de jaguars ou de marques de moto, il n'y a pas que de la bleusaille !* (www.ouest-france.fr, 25.09.21).
7. **Bosco** *nm* – **БОЦМАН**. *Un bosco je ne pense pas que c'est une spécialité recherchée à moins d'être spécialiste des grans raids nautiques sur embarcation legeres* (www.aumilitaire.com, 03.10.17).
8. **Bouchon gras** *nm* – **МЕХАНІК**. *Il me semblait que celui ci était un ancien marin hors là il semble être d'active donc pas le même bouchon gras ou j'ai loupé quelque chose* (www.aumilitaire.com, 29.10.17).
9. **Bourricot** *nm* (**kif-kif bourricot**) – **РЯДОВИЙ**. *Je connais même un bigor qui est un vrai bourricot. Ça va donner de l'espoir aux bourricots tant mieux pour eux, je ne connais aucun artilleur donc je vous crois* (www.aumilitaire.com, 26.08.2021). *L'artillerie comme le Génie sont des armes dites savantes le bourricot lambda n'y sera pas à l'aise par déficit intellectuel. La sécurité d'abord surtout que pour le reste cest kif kif bourricot* (www.aumilitaire.com, 30.06.2017). *FGI et CFIM c'est kiff-kiff et bourricot* (www.aumilitaire.com, 30.09.20).
10. **Briscar** *nm* – **ДОСВІДЧЕНИЙ СОЛДАТ**. *Présentation Briscar* (www.aumilitaire.com, 22. 06. 18).
11. **Caporal des douches** *nm* – **ЕЛЕКТРИК, ЕЛЕКТРОТЕХНІК**, **ПОТІМ ІЗ ЧАСОМ СТАЛО ПОЗНАЧАТИ ЛЮДИНУ НА НЕЗНАЧНІЙ ПОСАДІ**. *Gérard Longuet n'est pourtant pas le caporal des douches : numéro trois du gouvernement, derrière Alain Juppé, il doit tenir son rang, montrer aux armées qu'il a du poids, et au pays qui ne le connaît pas qu'il tient son ministère d'une main ferme* (www.nouvelobs.com, 15.11.16).
12. **Chat noir** *nm* – **ТОЙ, ХТО НАКЛИКАЄ БІДУ**. *Au final, soit vous êtes le plus gros chat noir de l'histoire de l'Armée ce qui est improbable. Soit il va falloir faire un gros coup d'introspection* (www.aumilitaire.com, 06.01.22).
13. **Chibane** *nm* – **ДОСВІДЧЕНИЙ ПІЛОТ**. *A mon époque (mode vieux chibane ON), il était demandé un score de 60/150. Très faisable. Dans ma promo, on devait être 3 ou 4 max à avoir eu 100 et +* (www.aumilitaire.com, 11.02.17).
14. **Cipal** *nm* (від *principal*) – **ГОЛОВНИЙ, НАЧАЛЬНИК**. *Il y a des termes officiels et des termes de tradition. dans la marine tu vas dire un chouff pour un quartier maitre chef et une crabe pour un quartier maitre de deuxième classe. le maitre et le premier maitre tu vas les appeler patron et le maitre principal: cipal. voilà ce sont des termes de tradition comme un stick chez les paras* (www.aumilitaire.com, 19.01.20).
15. **Combat proven** (**combat ready**) – **МЄМЕ ЛА « ПЕТІТЕ » АРМЄЕ ФРАՆՑАԶЕ Н'А ПАС А РОУԶІР ДЕ СЕС КАПАԶІТЄС, ЧЕЗ НОУС ЛЕС ХОММЕС ЕТ МАТЄРІЄЛС СОНТ**

- combat proven. Quand les Chinois seront combat proven ou même combat ready, là ce sera une toute autre chose* (www.aumilitaire.com, 04.08.18).
16. **Crabe nm** – командир взводу. *Les crabes, chouffes, patrons et autres chauves sauront de quoi il retourne en voyant mon pseudo* (www.aumilitaire.com, 28.10.17).
17. **Cyrard nm** – курсант Особливої військової школи Сен-Сір. – *Sur quel terrain miné l'ancien lieutenant des hussards parachutistes de Tarbes, cyrard, Olivier de Germa, va-t-il atterrir ?* (www.lefigaro.fr, 22.10.20).
18. **Domage collatéral nm** – побічні втрати. *Devant la commission de la Défense, à l'Assemblée nationale, Mme Parly a répété que la frappe en question « était dirigée contre un groupe armé terroriste [...] affilié à al-Qaïda » et qu'il n'y pas eu de « de domage collatéral observé »* (www.opex360.com, 13.01.21).
19. **Drill nm** – муштра. *Certes, la plate-forme e-form propose des solutions; c'est déjà bien...mais comme je l'ai souvent dit sur ce forum, le drill personnel est la condition cinéquanon pour réussir* (www.aumilitaire.com, 10.02.20).
20. **Dropper le djebel** – швидко йти місцевістю. *Après une journée entière à dropper le djebel sous la flotte, quand l'adjudant ordonne de dresser le bivouac, ils se collent ensemble dans un coin, et là, ça loupe pas* (Pascal de Pablo. « Sur un air d'ocarina »).
21. **Esseyer des tirs** – зазнати обстрілів. *Après comme dit c'est peut-être le fait des VBCI, qui permet d'essuyer des tirs, mais d'avoir une grosse capacité de feu* (www.aumilitaire.com, 01.05.14).
22. **Gueguerre nf** – незначний конфлікт. *C'est les gueguerres à la con de l'armée c'est tout, si tu commences à en tenir compte tu tourneras en rond* (www.aumilitaire.com, 16.05.14).
23. **Gugus nm** – незграбний пілот. *Jeune chien, généralement sympathique. Et puis on ne laisse pas les gugus dans le régiment en liberté* (www.aumilitaire.com, 27.11.18).
24. **Hélico nm** – гелікоптер. *Nice : Pourquoi un hélico de l'armée va survoler la ville (à très basse altitude) cette semaine* (www.20minutes.fr, 07.06.21).
25. **HIA nm** – військовий шпиталь. *Demande à ton médecin de te prescrire une consultation chez un cardiologue. tu prends rdv dans un hôpital militaire (désolé si tu habite loin du premier hia)* (www.aumilitaire.com, 27.08.16).
26. **Indic nm** – гendarme chargé de gestion des "sources humaines". *Et c'est pas juste des manifestants lambda... ils ont une « police » (si l'ont peut appeler*

- ça comme ça), avec un réseau d'indic pour savoir où sont les étrangers, et les chasser en générale pas de manière très gentille... (14.01.13)*
27. **Les bleus** *nm pl* – 1) новобранці. *Non il n'y en a pas, les autres spécialités c'est surtout les bleus et pas mal ne font pas de sport et ne sont pas obligé d'en faire (www.aumilitaire.com, 2.09.17); 2) винищувачі. Bon vent chez les bleus (www.aumilitaire.com, 3.10.19).*
28. **Les verts** *nm pl* – бомбардувальники. *Je suis mon CAM à Rochefort(Armée de l'Air) depuis décembre 2019 chez les verts (www.aumilitaire.com, 21.04.20).*
29. **Lounge capote** *nf* – піхотинець. *Enfin, si l'on compare les 2 brigades, la 3e BM et la 27e BIM, l'une est « classique » (« longue capote » diraient les détracteurs), l'autre est une brigade d'intervention. Nuance subtile (www.aumilitaire.com, 20.10.11).*
30. **Marsouin** *nm* – морпіх. *François Lecointre, un « marsouin » aux commandes des armées (www.lefigaro.fr, 19.07.17).*
31. **Mataf** *nm* – матрос. *Bienvenue à bord le mataf. enfin un fusilier marin cela change (www.aumilitaire.com, 29.08.19).*
32. **Métro** *nm* – підрозділи, які не належать до військ морських піхотинців. *Je suis dans un régiment d'infanterie métro et j'aimerais être muté dans un régiment d'infanterie para comme le 1er RCP (www.aumilitaire.com, 24.05.2020).*
33. **Moblo** *nm nf* – військовий мобільної жандармерії. *T'es moblo j'avais pas vu. Je connais pas. Mais bon c'est comme tout, petit au CR à la VH qui s'adressera à qui de droit (www.aumilitaire.com, 22.12.2021).*
34. **Moustache** *nf* – шпигун, як прикметник має значення таємний, підпільний. *Dans le même cas, y a un « retex » de la formation d'un « radio moustache » (commando spécialiste en radio clandestin) du 11ème Choc (actuel CPIS) dans le livre 11ème choc, 1er choc : école des forces spéciales (www.aumilitaire.com, 27.08.15).*
35. **Moustachu** *nm* – досвідчений. *Haha en effet un moustachu du 2000 ! Plutôt côté instructeur alors ? (www.aumilitaire.com, 30.07.20)*
36. **Neu-neu** *nm* – авіаційний полк Нормандія-Німан. *Qu'il le mérite ou pas on s'en fout, ce n'est pas le propos, c'est hors sujet, par contre le père du Marsouin-para qui pose une question il mérite aussi qu'on lui réponde correctement, et pas qu'on lui dise que son fils est neu-neu.....tu vois ce que je veux dire ? (www.aumilitaire.com, 01.12.18)*
37. **Pacha** *nm* – командир на судні. *Donc déjà le niveau de responsabilités n'est plus le même, par contre une fois BM tu peux être amené à devenir PACHA d'un petit bateau (www.aumilitaire.com, 29.08.20).*

38. **Padawan** *nm* – учень, новачок (запозичено із «Зоряних війн»). *Si j'étais vous futur padawan je ne me poserais même pas la question!!!!* (www.aumilitaire.com, 6.12.21)
39. **Paquot** *nm* – озброєння бійця. *A titre de comparaison le gars qui fait le bélouga a le même potentiel qu'un commando qui fera son stage co chef de groupe voir escouade .avec du paquot déjà* (www.aumilitaire.com, 16.07.19). *Sinon, si jamais quelqu'un cherche l'info, repris a l'ancien grade, la cellule réserve s'occupe de faire la demande de changement d'armée, même solde que l'active, repasse a l'habillement pour un paquot complet (la F2 ne peut plus être portée!! :M)* (www.aumilitaire.com, 18.02.17).
40. **Paran** *nm nf* – парашутист. *Cependant, comme toujours, les paras se sont adaptés !* (www.entraideparachutiste.fr, 21.06.21).
41. **Pousse-cailloux** *nm* – піхотинець. *Là c'est le légio qui se trouve mieux que le commando, ailleurs c'est le para qui se trouve mieux que tout le reste, encore ailleurs c'est le TDM qui dit que les métro c'est des tapettes, encore ailleurs c'est le marin qui dit que les terriens c'est des pousses cailloux stupide etc...* (www.aumilitaire.com, 16.05.14).
42. **Prendre la quille** – виходити на пенсію. *Je voudrais savoir qu'elle est le meilleur parti. militaire avec 26 ans d'armée (rentré en 1992) vaut il mieux prendre la quille ou se faire réformé? Quelle est la différence sur la pension?* (www.aumilitaire.com, 15.12.20)
43. **Prendre un coup de douze** – отримати на горіхи від начальства (походить від калібру дробовика). *Porter une tenue réglementaire c'est toujours un coup de douze en moins* (www.aumilitaire.com, 9.11.12).
44. **Pruneaux** *nm pl* – кулі. *Un oeil plus bas que l'autre quand il s'agit d'envoyer des pruneaux de 155 mm* (www.aumilitaire.com, 23.10.14).
45. **Radada** *nm* – політ над самою водою. *Là, ils se mettent à voler au ras (« radada ») du sol ou de la mer, désormais invisibles* (www.slate.fr, 18.03.14).
46. **Rangers (rangeots)** *nf pl* – берці. *Le paquetage coûtait plus de 2000€ par pax (chest Blackhawk, holster Blackhawk, 4 paires de rangers de tout type CPA, hiver et été, tout une panoplie de pochettes Blackhawk, casque Gallet, sac de couchage Carinthia, gants qui étaient vraiment pas mal, sac 72h, ulfrotté etc qui n'étaient pas réservés à tout le monde à l'époque... etc), ça coûtait bien cher, surtout pour ceux qui partaient et gardaient quasiment tout* (www.aumilitaire.com, 04.01.22). *J'ai regardé pour d'autres type de bottes du genre Carolina, mais c'est beaucoup trop cher et il faut les faire importer des States, alors mon choix est vite fait, je prend des rangeots!* (www.aumilitaire.com, 04.02.14).

47. **RAS dans le t(h)alweg** (від *rien à signaler*) – ситуація, коли немає про що повідомляти (жаргон піхотинців). *Xavier : « Ah les cons ! Tu m'étonnes. Les trois sont interdits de territoire au Sud par les deux meutes. Pour d'obscures raisons. Et au Nord, y'a plus à bouffer. Alors pour eux, c'est RAS dans le Talweg ! En avant le gueuleton de Roi »* (David Van Laecke. « L'enfant du dehors »).
48. **RAS en tourelle** (від *rien à signaler*) – ситуація, коли немає про що повідомляти (жаргон танкістів). **RAS en tourelle**. *Malgré les évaluations négatives et les critiques argumentées, malgré un rapport aux conclusions peu amènes, malgré une polémique* (www.nouvelobs.com, 10.11.17).
49. **Remontage de bretelles nm** – сваріння, прочухан, догана. *Attendez vous à des remontages brutaux de bretelles et des dégustations de thé quotidiennes chez le patron de la DA* (www.aumilitaire.com, 06.11.20).
50. **Retex** (від *retour d'expérience*) nm – обмін досвідом. *Exact, les retex ne serviront pas à grand chose* (www.aumilitaire.com, 15.12.21).
51. **Romain nm** – солдат іноземного легіону. *Vous avez l'épiderme sensible jeune futur padawan, dans ce que vous voulez réussir il va falloir corriger cela. Quand aux « romains », je crois pouvoir dire que vous ne savez rien* (www.aumilitaire.com, 17.09.21).
52. **Serpatte nm** – сержант. *Hihi c'ete sur paris premiere , ca passe tout les apres midi en ce moment :) j essaierai de te trouver ceux ou le serpatte mecano est mis en avant et ou il cogne ;)* (www.aumilitaire.com, 01.02.2013).
53. **Sorcier nm** – медичний брат. *Bienvenue à toi oui futur sorcier !* (www.aumilitaire.com, 17.05.13).
54. **Souple sur les pattes arrières** – здатний адаптуватися. *Lait fraise et souple sur les pattes arrières, garde ton calme....n oubliez pas futur padawan que le vrai confort c est celui que l on se crée* (www.aumilitaire.com, 16.09.21).
55. **Spé nm nf** – спеціаліст. *Qui détermine ta vue et les spé que tu ne peux pas où peux avoir.*
56. **Stratévac nf** – стратегічна санітарна евакуація. *Deux véhicules blindés de combat d'infanterie (VBCI) endommagés, 4 militaires français du 2e Régiment Étranger d'Infanterie [REI] gravement touchés au point que leur état a exigé leur rapatriement via une mission stratevac, 4 tués et une vingtaine de blessés parmi la population civile malienne : tel est le bilan de l'attaque suicide commise contre une patrouille de la force Barkhane, le 1er juillet, à Gao* (www.opex360.com, 02.08.18).

57. **Tirs amis** *nm pl* – помилкові вистріли по своїх. *Immédiatement l'autre binôme engage aussi l'adversaire, ces derniers sous tensions ont alors cru que les tirs amis leurs étaient destinés* (www.aumilitaire.com, 12.01.16).
58. **Tringlot** *nm* – обозний солдат. *Je suis également réserviste dans l'ADT depuis août 2014 (Je suis un tringlot pour ceux qui se demande)* (www.aumilitaire.com, 09.05.21).
59. **Vent du cul dans la plaine** – дуже швидко. *Parfait, éructa-t-il, au lieu d'une tête brûlée en voilà six qui partent vent du cul dans la plaine* (Aude Félix. « Les tables du destin »).
60. **Zinguer** *v* – підвищувати ранг на час виконання місії. *Que l'on « zingue » le gars-qui-va-bien pour une opé ponctuelle sur un théâtre d'opérations, va encore...* (www.aumilitaire.com, 16.07.2020).

Додаток 3

ОПИТУВАЛЬНИК

Шановні респонденти!

Просимо вас узяти участь в опитуванні, присвяченому дослідженню військового жаргону на сучасному етапі розвитку української мови. Анонімність опитування гарантовано, а одержані результати будуть використані винятково з науковою метою.

До військового жаргону ми зараховуємо слова на кшталт *арта, беха, висотка, град, передок, стрілокотня, калаш, бат* тощо.

Анкета призначена для осіб, пов'язаних зі службою у Збройних Силах України.

1. Як часто Ви використовуєте військовий жаргон у своєму мовленні?

- дуже часто
- часто
- іноді
- рідко
- дуже рідко

ніколи

2. Чи користуєтеся Ви військовим жаргоном у мирному житті?

так

ні

інше

3. Позначте варіант, який Ви використовуєте / використали б у своєму мовленні:

3а.

броник

бронік

інше

3б.

разведоси

розвід оси

інше

3в.

берці

берци

інше

4. Чи могли б Ви навести власні приклади військового жаргону (якщо змога, з поясненням у дужках)?

.....

.....

.....

.....

.....

5. Ваша стать:

чол.

жін.

6. Ваш регіон проживання:

Схід

Захід

Північ

Південь

Центр

Додаток 4

РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТИ

Результати опитування.

Загальна картина

1.

дуже часто	4
часто	12
іноді	8
рідко	3
дуже рідко	1
ніколи	2
РАЗОМ	30

2.

так	22
ні	6
свій варіант	2
РАЗОМ	30

3а.

броник	4
бронік	25
свій варіант	1
РАЗОМ	30

3б.

разведоси	11
розвідоси	16
свій варіант	3
РАЗОМ	30

3в.

берці	15
берци	13
свій варіант	2
РАЗОМ	30

4.

пропозиція наявна	25
пропозиція відсутня	5
РАЗОМ	30

5.

чол.	21
жін.	9
РАЗОМ	30

6.

Схід	17
Захід	4
Північ	5
Південь	2
Центр	2
РАЗОМ	30

Результати опитування. Розподіл відповідей за статтю респондентів

1.

	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	РАЗОМ
дуже часто	4	0	4

часто	10	2	12
іноді	5	3	8
рідко	0	3	3
дуже рідко	1	0	1
ніколи	1	1	2
РАЗОМ	21	9	30

2.

	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	РАЗОМ
так	17	5	22
ні	3	3	6
свій варіант	1	1	2
РАЗОМ	21	9	30

3а.

	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	РАЗОМ
броник	4	0	4
бронік	16	9	25
свій варіант	1	0	1
РАЗОМ	21	9	30

3б.

	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	РАЗОМ
разведоси	6	5	11
розвідоси	13	3	16
свій варіант	2	1	3
РАЗОМ	21	9	30

3в.

	ЧОЛОВІКИ	ЖІНКИ	РАЗОМ
берці	12	3	15
берци	7	6	13
свій варіант	2	0	2
РАЗОМ	21	9	30

Результати опитування. Розподіл відповідей за регіоном проживання респондентів

1.

	СХІД	ЗАХІД	ПІВНІЧ	ПІВДЕНЬ	ЦЕНТР	РАЗОМ
дуже часто	3	0	0	0	1	4
часто	7	3	0	1	1	12
іноді	5	1	1	1	0	8

рідко	0	0	3	0	0	3
дуже рідко	1	0	0	0	0	1
ніколи	1	0	1	0	0	2
РАЗОМ	17	4	5	2	2	30

2.

	СХІД	ЗАХІД	ПІВНІЧ	ПІВДЕНЬ	ЦЕНТР	РАЗОМ
так	14	3	1	2	2	22
ні	2	1	3	0	0	6
свій варіант	1	0	1	0	0	2
РАЗОМ	17	4	5	2	2	30

3а.

	СХІД	ЗАХІД	ПІВНІЧ	ПІВДЕНЬ	ЦЕНТР	РАЗОМ
броник	2	1	0	1	0	4
бронік	15	3	4	1	2	25
свій варіант	0	0	1	0	0	1
РАЗОМ	17	4	5	2	2	30

3б.

	СХІД	ЗАХІД	ПІВНІЧ	ПІВДЕНЬ	ЦЕНТР	РАЗОМ
разведоси	7	0	2	1	1	11
розвідоси	8	4	2	1	1	16
свій варіант	2	0	1	0	0	3
РАЗОМ	17	4	5	2	2	30

3в.

	СХІД	ЗАХІД	ПІВНІЧ	ПІВДЕНЬ	ЦЕНТР	РАЗОМ
берці	8	4	2	1	0	15
берци	7	0	3	1	2	13
свій варіант	2	0	0	0	0	2
РАЗОМ	17	4	5	2	2	30

ДІАГРАМИ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПИТУВАННЯ (ЗАГАЛЬНІ)

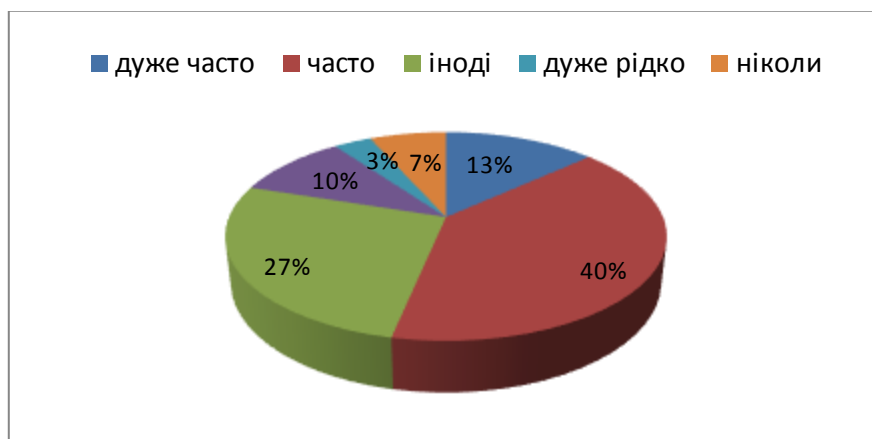

Рис. 1. Відповіді на запитання № 1

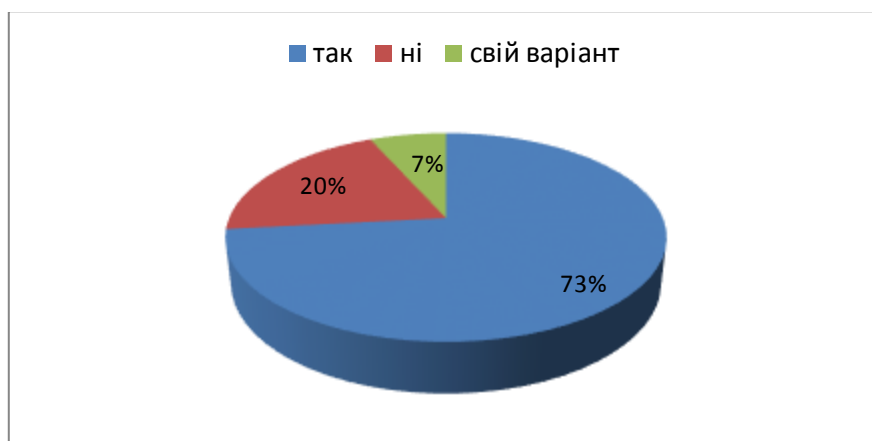

Рис. 2. Відповіді на запитання № 2

Рис. 3. Відповіді на запитання № 3а

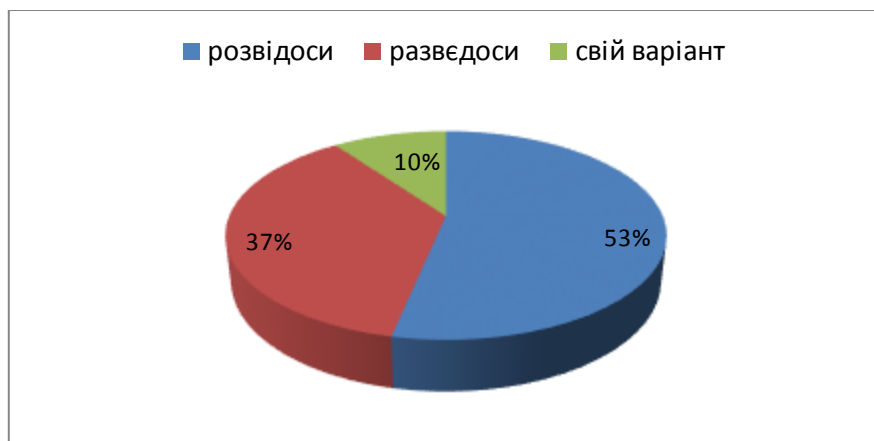

Рис. 4. Відповіді на запитання № 3б

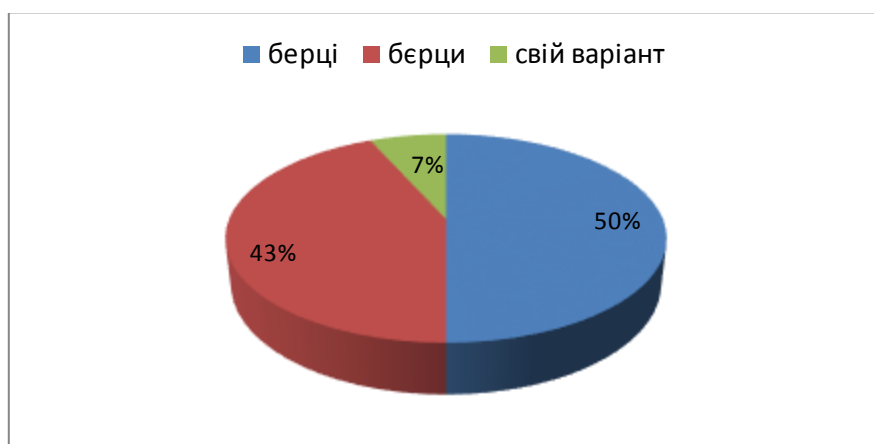

Рис. 5. Відповіді на запитання № 3в